

enligt hvad herr Malmén i motsats till herr vice ordföranden hölle före — nämnda sockens utbrytning från tingslaget ingalunda komme att medföra, att sagda byggnader skulle kunna gifvas mindre dimensioner och således uppföras för lägre kostnader än hvad eljest varit möjligt. Någon fråga om sammanslagning af tingslaget med annat tingslag skulle helt visst icke blifva väckt så snart eller hafva utsikt att tillvinna sig vederbörande tingslagsbors sympatier. Herr Malmén vidhölle därför hvad i ombudens förslag till uppgörelse anförts. Det däri fordrade ersättningsbelopp hade beräknats synnerligen lågt, hvarför det äfven vore att hoppas att stadens delegerade skulle kunna godkänna detsamma. Kunde emellertid icke enighet därom vinnas, finge man gifvetvis åt vederbörande myndigheter öfverlämna pröfningen af ersättningsbeloppets storlek. Herr Malmén ville slutligen erinra därom, att behovet af nytt tingshus för tingslaget icke uppkommit först nu, utan att tingslagsborna sedan många år tillbaka på grund af bristfälligheterna i den nuvarande förhyrda tingslokalen varit betänkta att uppföra tingshus. Och helt visst hade också tingshus redan varit uppfördt, om icke frågan om Brännkyrka och Nacka socknars inkorporering med Stockholm uppkommit.

Herr *Carl Larson* fann äfven de anspråk, som å ombudens sida framstälts, vara synnerligen moderata. Kostnaderna för uppförande af tingshus hade ju därvid beräknats till 60,000 kronor, hvilket belopp måste anses synnerligen lågt, särskildt om man besinnade, att det nya tingshuset i Södra Roslags domsaga betingat en kostnad af 276,000 kronor.

Herr *Borell* anförde, att det svårigen torde kunna bestridas att, efter det Brännkyrka socken skilts från tingslaget, de återstående delarna af detsamma skulle komma i sämre ställning än förut. På grund däraf vore dessa delars rätt till skadestånd gifven. Det kunde ju icke inverka på denna fråga, om i andra inkorporeringsärenden de härads eller tingslag, hvilka skulle komma att lida intrång i sin rätt genom inkorporeringen, försummat att därför begära ersättning. Man kunde i förevarande fall icke taga hänsyn därtill, att Svartlösa tingslag efter Brännkyrka sockens införlifning med Stockholm möjligen i en framtid kunde förenas med annat tingslag. Herr *Borell* vidhölle på grund däraf de yrkanden, som innefattades i förenämnda skrift.

Herr *Carlson* förklarade sig däremot icke kunna ansluta sig till samma yrkanden utom i hvad de afsåge pension åt änkan efter förre häradsstjänaren. Herr *Carlson* förmodade att häradsborna med full beräkning uppskjutit frågan om uppförande af tingshus ända tills nu för att få anledning till att såsom

villkor för bifall till den ifrågasatta inkorporeringen framställa de anspråk, som nu framkommit.

Herr *vice ordföranden* framhöll, att Svartlösa tingslagsbor icke ägde någon bestämmanderätt i fråga om huruvida tingslaget skulle förenas med annat tingslag. Sådan fråga afgjordes af vederbörande myndigheter. Hvad anginge den påstådda rättmätigheten af de anspråk, som å motsidan framstälts, borde man väl ihågkomma, att då det gällde frågor om ändring i den administrativa indelningen af något område, det icke kunde blifva tal om rättsanspråk i följd af sådan ändring, ty då hade ju anspråken bort prövas i domstolsväg. Det vore emellertid regeringen, som allenä hade bestämmanderätt i afseende å den administrativa indelningen. Äldre precedensfall utvisade, att vid behandling af frågor om berörda indelning eller s. k. regleringsmål hänsyn icke tagits därtill, att genom förändring i ett områdes indelning förhöjda utgifter för framtiden kunde tillskyndas någon part i målet, och att ersättning därför icke heller tillerkänts sådan part. Den för målets afgörande bestämmande synpunkten hade uteslutande varit det gagn, som för det allmänna skulle uppstå genom den ifrågasatta förändringen, och inför denna synpunkt hade speciella partsintressen uppfattats. På senare tider hade emellertid så småningom arbetat sig fram den uppfattning, att af billighetsskäl ersättning borde lämnas part, hvars intressen på ett mera kännbart sätt lede intrång genom en förändring i den administrativa indelningen. I öfverensstämmelse med denna uppfattning hade äfven i åtskilliga regleringsmål ersättning tillerkänts borgerlig eller kyrklig kommun, som genom sådan förändring komme att lida ekonomisk förlust. Till större samfälligheter såsom härad hade emellertid ersättning icke i något fall lämnats. Kungl. maj:ts beslut rörande Lundby sockens inkorporering med Göteborgs stad, jämfördt med hvad handlingarna i målet innehölle, vore synnerligen belysande för nu tillämpad praxis uti inkorporeringsfrågor. Under förhandlingarna om berörda inkorporering, hvilka upptagit en tid af öfver 10 år, framställdes till en början synnerligen orimliga anspråk från Lundby sockens sida. Göteborgs stad motsatte sig dessa anspråk, å hvilka socknen sedermera fann sig böra göra betydliga afprutningar. Enighet i väsentliga delar uppnåddes dock slutligen och uppgörelsen blef af kungl. maj:t fastställd. Kungl. maj:ts beslut i berörda fråga innehölle icke någon bestämmelse om ersättning till de större samfälligheter, vilkas rätt berördes af införlifningen. Hvad nu beträffade den ifrågasatta tingshusbyggnaden i Svartlösa, vore det ju möjligt att enighet inom tingslaget kunde vinnas om ett beslut att uppföra sådan byggnad. Anfördes åter besvär öfver beslutet, så att kungl. maj:t finge pröva

detsamma, vore det att antaga att kungl. maj:t samtidigt komme att taga under öfvervägande frågan om tingslagets sammanslagning med annat tingslag, och sannolikt komme då icke Svartlösa tingslag att åläggas skyldighet att uppföra tingshus, afsedt allenast för tingslaget. Vid nu förevarande underhandlingar kunde man icke taga hänsyn till obefintliga förhållanden.

Herr *Malmén* yttrade, att tingslagsborna under lång tid lidit af de bristfälligheter, som vidlådde den nuvarande tingslokalen. I följd däraf hade sedan länge tillbaka för Brännkyrka socknebor såväl som för tingslagets öfriga invånare uppkommit skyldighet att bygga ett tingshus. Det vore därför icke riktigt, att Brännkyrka socken nu, då densamma ernått en stor utveckling, skulle genom att inkorporeras med Stockholm befrias från denna skyldighet utan att tillika förpliktas lämna godtgörelse åt det återstående tingslaget.

Herr *vice ordföranden* erinrade häremot, att Brännkyrka socken icke genom införlifningen kunde sägas i berörda afseende göra någon vinst å införlifningen, enär ju socknens nuvarande invånare i stället därefter skulle få bidra till de betydande utgifter, som vore förenade med rådstufvurätten i Stockholm.

Herr *Borell* ville på det bestämdaste motsätta sig riktigheten af den uppfattning, att vid afgörandet af frågor om förändring i den administrativa indelningen ersättning till parter, hvilkas intressen däraf lede skada, borde bestämmas ur blott och bart billighetssynpunkt. De rent rättsliga synpunkterna borde fastmera därvid vara de ensamt afgörande. Genom den nu ifrågasatta utbrytningen af Brännkyrka och Nacka socknar samt Saltsjöbadens köping från Svartlösa tingslag stode för detsamma stora intressen på spel; och herr *Borell* kunde fördenskull icke eftergifva krafvet på skadestånd enligt legala grunder.

Herr *Carl Larson* yttrade, att då, enligt hvad herr *vice ordföranden* anført, praxis i regleringsmål numera utvecklats sig därhän, att ersättning tillerkändes kommun för densamma genom regleringsåtgärd tillskyndad skada, konsekvensen väl borde bjuda att samma princip tillämpades, då frågan gällde härad, som genom sådan åtgärd lede skada. I afseende å den reservation, som funnes tecknad vid hans namnunderskrift å det af ombuden framlagda förslag till uppgörelse, ville herr *Larson* nu tillkännagifva, att innebörden af berörda reservation vore den, att enär vid den tidpunkt, då uppgörelse komme att träffas rörande Nacka sockens och Saltsjöbadens köpings utbrytning från Svartlösa härad, frågan i följd af under tiden möjligen inträffade förhållanden kunde hafva kommit i annat läge, herr *Larson* ville förbehålla sig full handlingsfrihet i fråga om denna uppgörelse.

Herr *Borell* förklarade äfven, att syftet med den af honom gjorda reservation vore detsamma som herr *Larson* nu angifvit.

Herr *Ramström* erinrade, att, på sätt å motsidan blifvit upplyst, vid behandling år 1905 af väckt förslag om uppförande af tingshus för tingslaget, de tingshusbyggnadsskyldige i anledning af den då uppkomna frågan om Brännkyrka och Nacka socknars inkorporering med Stockholm beslutit, att berörda förslag icke för det dåvarande skulle föranleda någon åtgärd. Den bestämmande tanken vid fattandet af berörda beslut måste gifvetvis hafva varit den att, därest den afsedda inkorporeringen komme att äga rum, något tingshus icke behöfde uppföras för det återstående tingslaget. I annat fall hade man uppenbarligen icke sammanfört båda dessa frågor, utan fattat beslut om byggande redan då af nytt tingshus, helst som ju sedan länge tillbaka ett sådant ansetts behöfligt. Det skulle emellertid vara önskligt, att ombuden närmare uttalade sig beträffande det presumerade skälet till förenämnda beslut. Komme nu tingslaget att minskas med så betydande delar, att de därå belöpande tingshusbyggnadsfyrtal utgjorde fem sjundedelar af tingslagets hela tingshusbyggnadsfyrtal, vore det väl icke antagligt, att något tingshus skulle blifva uppfördt ensamt för den återstående delen. Och ombuden kunde väl icke rimligtvis fordra, att det af dem äskade ersättningsbelopp skulle utgå, oafsedt om något tingshus blefve uppfördt för tingslaget eller icke.

Herr *Carl Larson* förklarade, att det för honom icke vore möjligt att bestämdt angifva hvad som varit innersta skälet till att frågan om tingshusbyggnad år 1905 uppsköts. Antagligen hade det legat däri, att man icke kunnat enas i frågan om läget för det tillämnade tingshuset.

Herr *Lindström* meddelade, att han i egenskap af sockenombud år 1905 eller möjligen något tidigare år deltagit i behandlingen af tingshusbyggnadsfrågan. Justitieombudsmannen hade vid därförut hållen inspektion af tingslagets arkivlokal anmärkt, att detsamma icke vore af beskaffenhet att erbjuda tillräcklig trygghet för arkivalierna i händelse af eldsvåda. För att undgå att uppföra ett brandfritt hvalf för arkivet, hvilket justitieombudsmannen påfordrat, framkastades vid sagda tillfälle tanken på att man skulle afbida lösningen af inkorporeringsfrågan, innan något beslötes i afseende å tingshuset.

Herr *Lundström* upplyste, att ett af skälen till berörda uppskofsbeslut varit att man icke kunnat enas om platsen för det nya tingshuset, ity att åtskilliga af sockneombuden velat hafva detsamma förlagdt till Liljeholmens stationsområde, medan däremot andra ansett att dess rätta plats vore Älfsjö stationsområde.

Sekreteraren meddelade, att, på sätt framginge af offentliggjordt utdrag af statsrådsprotokollet för den 17 juni 1904, chefen för justitiedepartementet vid anmälan af åtskilliga då gjorda framställningar om delning af Södra Roslags domsaga — jämte det han framhållit, att en delning af nämnda domsaga mötte särskilda svårigheter därutinnan, att en stor del af domsagens befolkning vore bosatt i tätt bebyggda, invid Stockholms stad belägna samhällen, hvilka otvifvelaktigt förr eller senare måste komma att med staden införlifvas och att, därest en delning verkställdes och sedermera en öfverflyttning till Stockholm af nämnda samhällen i större omfattning ägde rum, det lätteligen kunde inträffa, att hela delningsåtgärden befundes hafva varit onödig och att de nya domsagorna icke komme att lämna sina innehafvare tillräcklig sysselsättning — tillika anført, bland annat, att dessutom borde vid afgörandet af nämnda fråga ej lämnas obeaktadt, att jämväl i den intill Södra Roslags domsaga gränsande Södertörns domsaga på senare tider inträdt en sådan ökning i domarens göromål, att en reglering af denna domsaga inom en ej alltför aflägsen framtid torde blifva erforderlig. Huru detta lämpligast kunde komma att ske, vore svårt att förutsäga, i synnerhet som äfven inom Södertörns domsaga funnes betydliga samhällen, hvilkas öfverflyttande till Stockholm vore att vänta, men då berörda domsaga näppeligen torde kunna ensam för sig uppdelas i två domsagor, syntes det vara nödigt, att regleringen af densamma skedde i sammanhang med reglering af Södra Roslags domsaga. Vid dessa förhållanden torde försiktigheten bjuda att om möjligt undvika att nu företaga någon delning af sistberörda domsaga. Däremot syntes det med hänsyn till förhållandena uti båda domsagorna vara synnerligen önskvärdt, om frågan angående öfverflyttning till Stockholm af vissa intill staden belägna samhällen kunde så snart som möjligt vinna sin lösning eller åtminstone utredning erhållas om de åtgärder från stadens sida, som i sådant syfte kunde vara att vänta. — Med anledning af hvad chefen för justitiedepartementet sålunda yttrat och i enlighet med af honom gjord hemställan, fann kungl. maj:t godt dels förklara, att delning af Södra Roslags domsaga eller öfverflyttande af någon del af densamma till annan domsaga icke för det dåvarande skulle äga rum, dels ock anbefalla öfverståthållareämbetet att från Stockholms stadsfullmäktige infordra yttrande, huruvida ej de tätt bebyggda samhällen, som vore belägna intill Stockholm, lämpligen borde med staden införlifvas och hvilka af dessa samhällen, som i sådan händelse därvid närmast borde ifrågakomma, samt till kungl. maj:t inkomma med det infordrade yttrandet äfvensom med eget underdånigt utlåtande i frågan. Med anledning af hvad som sålunda föregått fattandet af berörda beslut,

kunde det med största visshet förväntas, att kungl. maj:t, efter det Brännkyrka socken blifvit inkorporerad med Stockholm, komme att åter upptaga frågan om förändrad reglering af Södra Roslags domsaga, hvartill anledning äfven skulle gifvas däraf, att vid berörda tidpunkt nuvarande domaren därstädes vore skyldig att afgå från tjänsten. Ett eventuellt beslut af de tingshusbyggnadsskyldige inom Svartlösa härad om uppförande af tingshus skulle gifvetvis blifva från något håll öfverklagadt och draget inför myndigheternas pröfning. Därest sålunda denna fråga — såsom antagligt vore — blefve föremål för kungl. maj:ts pröfning, skulle kungl. maj:t naturligtvis icke kunna undgå att finna, att uppförandet af ett tingshus för Svartlösa tingslag skulle försvåra eller förhindra lösningen af frågan om förändrad reglering af Södra Roslags domsaga samt på denna grund upphäfva beslutet om tingshus. Under sådana förhållanden kunde det redan nu med stor bestämdhet påstås, att något tingshus för Svartlösa tingslag ensamt icke skulle komma till stånd.

Herr *Carl Larson* ville icke bestrida, att så möjligen kunde blifva förhållandet som sekreteraren nu uppgifvit, men yrkade att, för den händelse likväl ett tingshus komme att uppföras för tingslaget, Brännkyrka socken skulle tillförbindas skyldighet att under viss tid efter inkorporeringen ansvara för gäldande af den del af kostnaderna för det eventuella tingshuset, som belöpte å socknen.

Herr *Borell* anhöll om upplysning af stadens delegerade, huruvida icke staden för ernående af godvillig uppgörelse med tingslaget kunde vara villig att i någon form lämna tingslaget godtgörelse för den förlust, som för detsamma uppkomme genom Brännkyrka sockens inkorporering med staden.

Herr *vice ordföranden* yttrade med anledning häraf, att stadens delegerade icke definitivt ville uttala sig i saken, innan de fått tillfälle att taga det i dag framlagda förslaget till uppgörelse under närmare öfvervägande. Det framstode emellertid redan nu klart för delegerade, att staden i hvarje händelse icke förutsättningslöst kunde godkänna de anspråk, som pluraliteten af ombuden framställt. Därest något tingshus för tingslaget ej komme till stånd, vore det ju uppenbarligen orimligt att staden skulle vara skyldig att gälda större delen af de beräknade kostnaderna för en sådan byggnad.

Härefter beslöts, att för beredande af tillfälle åt stadens delegerade att sines emellan närmare öfverlägga rörande hvad nu förekommit, förhandlingarna skulle uppskjutas till dag, som af stadens delegerade komme att bestämmas.

Sedan härefter på gifven anledning blifvit bestämdt, att ett utskrifvet exemplar af protokollen vid förevarande förhandlingar skulle, i den mån samma protokoll

blefve justerade, tillställas hvart och ett af tingshusbyggnadsskyldiges ombud, upplöstes dagens sammanträde.

Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

Den 23 november 1909.

Närvarande:

af stadens delegerade:

herrar kammarrådet, friherre *Casten von Otter*,

civilingenjören *C. Ramström*;

af de tingshusbyggnadsskyldiges ombud:

herrar ingenjören *Axel G. Carlson*,

trafikchefen *Carl Larson*,

kantorn *Johan Malmén*,

kronolänsmannen *Knut Lundström*,

nämndemannen *J. P. Larsson.*

Ordföranden hos stadens delegerade, herr *Martin*, hade låtit tillkännagifva, att han vore förhindrad att närvara vid dagens sammanträde, i anledning hvaraf förhandlingarna leddes af delegerades vice ordförande, herr friherre *von Otter*.

Jämväl herr *Borell* hade anmält, att han af ämbetsgöromål förhindrades att infinna sig vid sammanträdet.

§ 1.

Verkställdes justering af det vid stadens delegerades och ombudens för de tingshusbyggnadsskyldige sammanträde den 2 innevarande november förda protokoll.

§ 2.

Herr *vice ordföranden* tillkännagaf, att stadens delegerade förehaft till behandling det af de tingshusbyggnadsskyldiges ombud vid senaste sammanträde framlagda förslag till uppgörelse och därvid funnit sig icke kunna godkänna de af ombuden i förslaget framställda anspråk därå, att staden i följd af Bränn-

kyrka sockens utbrytning från tingslaget och inkorporering med staden skulle vara skyldig att till tingslaget gälda bidrag till nytt tingshus. Stadens delegerade vidhölle således den ställning i frågan, de förut intagit. Då den meningsskiljaktighet, som sålunda föreläge mellan stadens delegerade och majoriteten af ombuden, vore af så vidtgående beskaffenhet, att någon sammanjämkning af de stridiga meningarna svårligen läte sig verkställas, finge väl härmed underhandlingarna anses afbrutna, för såvidt icke ombuden ville frångå sin uppfattning i frågan.

Herr *Malmén* förklarade sig vidhålla de anspråk, hvarom pluraliteten af ombuden förut enats, och yrkade fördenskull, att frågan om ersättningen skulle öfverlämnas till vederbörande myndigheters pröfning.

Herr *Lundström* yttrade, att han icke funne anledning frånträda de å ombudens sida framställda anspråk.

Herr *vice ordföranden* anförde, att på grund af hvad nu förekommit det vore uppenbart, att Stockholms stadsfullmäktige skulle, samtidigt med det de hos kungl. maj:t gjorde framställning om Brännkyrka sockens inkorporering med staden, till kungl. maj:t öfverlämna frågan om bestämmandet af villkoren för socknens utbrytning från tingslaget och därvid för kungl. maj:t framlägga de yrkanden, som under förevarande förhandlingar i sådant afseende å ömse sidor framstälts, äfvensom de skäl, som anförts till stöd för dessa yrkanden.

Herr *Lundström* uttalade den önskan, att de tingshusbyggnadsskyldige ånyo blefve i ärendet hörde, när frågan inkommit till regeringen. Möjligen kunde då hafva inträdt förändrade förhållanden, som föranledde ändring i de af ombuden nu uppställda villkor.

Herr *vice ordföranden* antog för visst att, efter det frågan om inkorporeringen af kungl. maj:t remitterats till kungl. Svea hofrätt, hofrätten komme att däri höra de tingshusbyggnadsskyldige.

Herrar *Carl Larson*, *Malmén* och *J. P. Larsson* instämde i herr *Lundströms* uttalanden.

Sedan härefter herrar *Carl Larson* och *Carlson* blifvit utsedda att jämte herr *vice ordföranden* justera dagens protokoll, förklarades förhandlingarna afslutade. Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

Justeradt:

Casten von Otter.

Axel G. Carlson.

Carl Larson.

3.

*Utdrag af domboken, hållen vid lagtima vintertinget
med Svartlösa härad å tingsstället Fittja den 17
april 1909.*

§ 453
S. D. Till domhafvanden hade den 11 januari 1909 ankommit en så lydande skrifvelse:

»Till herr domhafvanden i Södertörns domsaga.

Under återopande af 57 § i nådiga instruktionen för landshöfdingarna den 10 november 1855, jämförd med 12 § i samma instruktion, får konungens befallningshafvande härmed anhålla att herr domhafvanden behagade vid Svartlösa häradsrätt höra häradets tingshusbyggnadsskyldige invånare i det ärende, som afses i bilagda afskrift af skrifvelse från Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor; och torde konungens befallningshafvande få emotse protokoll öfver ärendets handläggning vid häradsrätten jämte häradsrättens yttrande i frågan. Stockholm å landskansliet den 8 januari 1909.

MAURITZ SAHLIN.

Daniel Ekelund.»

Med skrifvelsen åtföljde den däri omförmälda afskriften, som var så lydande:

»Afskrift.

Till konungens befallningshafvande i Stockholms län.

Enligt hvad Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor i till Eder den 16 april innevarande år aflåten skrifvelse redan haft äran meddela, hafva stadsfullmäktige i Stockholm vid sammanträde den 23 nästförutgångne mars — med förklarande att, bland andra kommuner, Brännkyrka och Nacka socknar en-

ligt stadsfullmäktiges åsikt borde införlifvas med staden i kommunalt, administrativt och judiciellt hänseende samt, såvidt angår folkskoleväsendet, jämväl i ecklesiastiskt afseende — beslutit att för vinnande af berörda ändamål underhandlingar skulle inledas med sagda kommuner samt öfriga menigheter, som af frågan berördes.

Sedan på grund häraf stadens delegerade anmodat kommunalstämmorna i förenämnda landskommuner att, hvar och en så vidt dess kommun anginge, underhandla i frågan med delegerade, hafva sådana underhandlingar upptagits med Brännkyrka socken; och hafva jämväl sedan någon tid tillbaka underhandlingar förts mellan delegerade och vägstyrelsen i Svartlösa härads väghållningsdistrikt i och för ordnande af de genom Brännkyrka sockens utbrytning från väghållningsdistriktet uppkommande förhållanden. Berörda underhandlingar hafva numera fortskridit så långt, att ett positivt resultat af desamma kommer att föreligga under en af de närmaste dagarna.

För ävägbringande af den ifrågasatta införlifningen i judiciellt hänseende af sagda socknar med staden erfordras upplösning af den gemensamhet, som för närvarande förefinnes mellan dessa socknar och öfriga sex till Svartlösa härads tingslag hörande socknar. I fråga om de ekonomiska angelägenheter, som denna gemensamhet omfattar, har meddelats delegerade:

att tingslaget, som för närvarande icke hade eget tingshus, för tingens hållande samt för uppboresstämmer, mantalsskrifningar, inskrifnings- och mönstringsförrättningar, vägstyrelsens sammanträden äfvensom andra allmänna förrättningar, som af Eder, domhafvanden eller kronobetjäningen utsattes att hållas vid Fittja, därstädes förhyrde lokal jämte rum för domare med biträden, kronofogde, länsmän och nämndemän emot en årlig hyra af 400 kronor, i hvilket belopp emellertid jämväl inginge såväl ersättning för lokalernas städning och för nödig uppsättning som ock hyra för bostadslägenhet åt häradsstjänaren och för två arrestrum;

att hyreskontraktet för närvarande gällde ett år i sänder med sex månaders uppsägningstid;

att tingslagets rannsaktionsfångar förvarades å länsfängelset i Stockholm, vid hvilket förhållande tingslaget icke hade någon utgift för dessa fångars förvaring;

att de tingshusbyggnadsskyldige, för hvilka särskild tingshusstyrelse icke funnes, icke häftade i skuld för något lån; samt

att de inom tingslaget för år 1907 debiterade tingshusmedlen uppgått till 1,409 kronor 80 öre, däraf belöpt å Brännkyrka socken 481 kronor 2 öre och å Nacka socken 585 kronor 37 öre.

Med hänsyn till de jämförelsevis små utgiftsbelopp, hvarom här är fråga, lärer en ekonomisk uppgörelse i inkorporeringsfrågan mellan staden och tingslaget kunna komma till stånd utan särskilda underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige. Det torde nämligen vara tillfyllest att för åstadkommande af en sådan uppgörelse bestämma, att efter Brännkyrka och Nacka socknars införlifning med staden i judiciellt hänseende staden skall afstå från socknarnas andel i tingslagets för tingshållningen afsedda tillhörigheter samt att socknarna därefter skola vara befriade från att vidare deltaga i kostnaden för tingslokal och för tingshållningen i öfrigt inom tingslaget.

Delegerade hafva, med hänsyn till önskvärldheten däraf att inkorporeringsfrågan snarast möjligt varder afgjord, funnit det vara synnerligen angeläget att de tingshusbyggnadsskyldige redan nu finge tillfälle att yttra sig i anledning af förenämnda förslag till uppgörelse; och få delegerade på grund däraf vördsamt anhålla, att I behagaden föranstalta därom att de tingshusbyggnadsskyldige varda i ärendet hörda.

I sammanhang härmed anse sig delegerade böra omförmåla, att domhufvanden i Södertörns domsaga på därom af delegerade under hand framställd förfrågan förklarar sig icke vilja lämna sin medverkan till de tingshusbyggnadsskyldiges hörande i ärendet i det skick det nu föreligger.

Stockholm den 16 december 1908.

På delegerades vägnar:

ERIK MARTIN.

Axel Körner.

Vidimeras ex officio:

Daniel Ekelund.

Med anledning af ifrågavarande konungens befallningshafvandes anhållan hade domhufvanden till denna dag låtit genom vederbörliga kungörelser samt särskilda skrivelser till ordförandena i häradets kommunalstämmor kalla häradets tingshusbyggnadsskyldige invånare att uti ärendet höras.

Då nu detta till handläggning företogs, anmälde sig såsom ombud för Brännkyrka socken ingenjören Axel G. Carlson, för Nacka socken nämndemannen Alfred

Berg, för Botkyrka socken kronolänsmannen Knut Lundström, för Östertälje socken direktören Fr. Fant samt för Salems socken nämndemannen V. Widlund, hvilka samtliga till stöd för nu ifrågavarande behörighet ingafvo och återopade utdrag ur vederbörliga kommunalstämmoprotokoll.

Hvarken för Grödinge eller Huddinge socknar, ej heller för Saltsjöbadens köping läto några ombud sig afhöra.

Efter det till en början ofvanintagna skrifvelse från konungens befallningshafvande jämte berörda afskrift blifvit upplästa, föredrogs en af kronolänsmannen Lundström till vägledning vid ärendets behandling upprättad promemoria, med därtill hörande bilaga, så lydande:

»P. M.

rörande tingshushållningen för Svartlösa härad i anledning af ifrågasatt införlifvande af Brännkyrka och Nacka socknar med Stockholms stad.

Utgifterna för tingshushållningen belöpa sig för år 1907 till kr. 1,330:—, jämte 79:80 kr. provision till uppbořdsförvaltningen i Södertörn, hvilka medel fördelas på de olika socknarna i häradet på sätt bifogade tablå utvisar.

Häradstjänarens aflöning utgör kontant 200 kr. jämte fritt husrum, bestående af rum och kök, fri vedbrand och fritt lyse, däraf husrummet kan skattas till 100 kr., vedbrand och lyse till 100 kr.

Befattningen innehafves sedan den 16 oktober år 1882 af herr Gyllenpalm, som nästa år ingår i sitt 74 år och som på grund af sin ålderdom och däraf följande skröplighet torde snart nog nödgas afgå, då pension uppenbarligen måste tilldelas honom, minst lika stor som den kontanta lönen.

Vid Gyllenpalms afgang måste ny häradstjänare anställas, till hvilken ersättning icke kan beräknas under 500 kr.

Hyran för tingshuslokalen utgör för närvarande 400 kronor enligt kontrakt med ryttmästaren Hj. Carlsson i Fittja af den 31 oktober 1899, hvilket kontrakt, ursprungligen upprättadt den 21 december 1894 för fem år, gäller för ett år i sänder.

Då häradet en gång i tiden hyrde lokal och anordnade sig för tingens hållande i Fittja skedde detta naturligtvis med fäst afseende på göromålens mångfald och då, likasom nu, torde de väsentligaste göromålen hafva kommit från Brännkyrka och Nacka socknar.

Skulle häradet hafva bestått endast af den södra delen, torde bland annat icke så stor tingslokal hafva behöfts.

Det synes därför vara oriktigt att i och med fränskiljandet af Brännkyrka och Nacka socknar, som bidragit till utgifterna för häradet med omkring $\frac{5}{7}$, den återstående delen af häradet skall kännas skyldig att för framtiden ensam bestrida alla utgifter för häradet, hvilka utgifter uppenbarligen icke komma att någon vidare mån minskas genom fränskiljandet af dessa två socknar, förr än häradsindelningen blir ändrad.

Därför torde icke södra delen af häradet, såsom herrar Stockholms stads delegerade föreslagit, kunna åtnöja sig vid fränskiljandet af dessa två socknar, med endast rätt till häradets för tingshushållningen afsedda tillhörigheter (brandförsäkrade för 1,800 kr.) och att socknarna Brännkyrka och Nacka därmed skola vara befriade från att vidare deltaga i kostnaderna för tingslokal och tingshushållningen i öfrigt, utan synes det vara med billighet och rättvisa förenadt ej mindre att dessa socknar bidraga till nuvarande häradstjänares pensionering, då frågan därom uppstår, utan äfven så länge som häradet äger bestånd, äfven om Brännkyrka och Nacka skulle fränskiljas, att bidraga till tingshushållningen i samma proportion som hittills eller omkring $\frac{5}{7}$ -delar af utgifterna, dock med den reducering i afseende å utgifter för ved och lyse, som kan uppstå genom att tingsdagarna minskas.

I ett annat afseende synes den södra delen af häradet blifva betungad, om Nacka och Brännkyrka fränskiljas.

Af rättens ledamöter äro nämligen två st. från Brännkyrka och en från Nacka socken; för att antalet nämndemän skall blifva tolf stycken, sedan Brännkyrka och Nacka fränskilts, måste de återstående socknarna utse ytterligare tre stycken och då nämndemannabefattningen är ett uppdrag, som numera är förenadt med kontanta utgifter, icke på långt när motsvaras af de andelar i sakören etc., som bestås nämnden, synes det vara skäligt att vederlag lämnas den södra delen af häradet då fränskiljandet sker. Huru mycket ett sådant vederlag bör upptagas till, är svårt att angifva, men med erinran därom att Nacka socken betalar 100 kr. i årligt arfvode till den person, som utöfvar befattningen, skulle man kunna tänka sig, att Brännkyrka och Nacka lämnade tillsammans ett belopp af 300 kr. årligen till kvarvarande delen af häradet, att inbetalas till häradskassan för att i likhet med nämndens andel i sakören utdelas till häradsnämnden — så länge nuvarande indelning af häradet äger bestånd.

I hvad mån saken inverkar på allmänna åklagarens arbete, kan ej på förhand angifvas.

Under nuvarande förhållanden uppvakta båda åklagarena vid tinget och hafva bland annat tillsyn öfver den allmänna ordningen å tingsstaden och inför rätta med lika befogenhet och har i allmänhet arbetsbördan fördelats sålunda, att åklagaren från norra delen tagit befattning med mål och personer från denna del, och åklagaren från södra delen med dem från södra delen; emellertid har det med nuvarande förhållanden varit möjligt för den ena af åklagarena, t. ex. för den i södra distriktet att kunna vara borta från rätten, äfven om civila mål från denna del förekommit. Detta kommer naturligtvis icke att gå för sig sedan Brännkyrka och Nacka fränskilt och alltså endast en åklagare kommer att uppvakta, utan måste åklagaren ständigt vara tillstädes.

Jag förmodar, att de tingshusbyggnadsskyldiga från södra delen af häradet nog vilja hafva ett ord med innan frågan afgöres.

Tumba den 23 oktober 1908.

Knut Lundström.

Kronolänsman i Svartlösa södra distrikt.

»Att nedanstående tingshusmedel blifvit för år 1907 utdebiterade uti socknarna i Svartlösa distrikt, nämligen

Grödinge socken	..... kronor	36: 47
Botkyrka »	..... »	138: 38
Salem »	..... »	61: 82
Huddinge »	..... »	82: 09
Brännkyrka »	..... »	481: 02
Nacka »	..... »	585: 37
Östertälje »	..... »	24: 65

eller tillhopa kronor 1,409: 80

samt att af sistnämnda belopp 1,330 kronor utgöra tingshusafgift och 79 kronor 80 öre uppboordsprovision, betygar Stockholm i Södertörns fögderis häradskrifvarekontor den 12 oktober 1908.

Erhard Johansson.

Förteckning å Svartlösa härad tillhöriga inventarier vid tingslokalen
i Fittja.

Tingssalen.

1 ordförandestol,
1 dombord,
12 st. wienerstolar,
1 renshud,
1 röd duk till dombordet,
1 ordförandeklubba,
1 långbord,
2 biblar,
5 st. bänkar af trä,
2 skåp, hvitmålade,
1 taklampa,
4 st. ljusstakar,
1 spottlåda,
1 klädhängare, krok,
1 kamin,
1 kokshink,
1 eldgaffel.

Åklagarerum, södra rum.

1 divan,
1 skrifbord, större,
1 d:o mindre,
4 stolar med rottingsits,
1 kommod med servis,
1 spegel,
1 kam, 1 hårboste,
1 klädesborste,
2 trädgardiner (kappor),
2 persienner,

1 drickskaraffin, 2 glas,
2 ljusstakar af hvit metall,
1 klädhängare, messing,
6 handdukar,
1 eldgaffel,
1 spottlåda,
1 kammarorgel,
1 långmadrass,
1 d:o dyna,
1 kudde med örngåttsvar,
1 par lakan,
1 filt, 1 täcke,
1 skåp (nytt).

Åklagarerum, norra.

1 divan,
1 skrifbord, större,
1 d:o mindre,
2 stolar,
1 kommod med servis,
2 st. ljusstakar,
1 spegel,
1 kam, 1 hårborste,
1 klädesborste,
1 klädhängare, järn,
1 d:o messing,
1 spottlåda,
1 karaffin, 2 glas,
1 trädgardin (kappa),
1 persienne,
1 långmadrass,

- 1 långdyna,
- 1 kudde med örngåttsvar,
- 1 par lakan,
- 1 filt, 1 täcke,
- 6 handdukar,
- 1 eldgaffel.

*Nämndens rum.**Inre.*

- 1 skrifbord (rödt),
- 4 rottingstolar,
- 4 järnsängar,
- 4 madrasser,
- 4 långdynor,
- 4 kuddar med örngåttsvar,
- 4 par lakan,
- 4 filter,
- 2 röda täcken, 2 nya täcken,
- 1 spottlåda,
- 1 karaffin, 2 glas,
- 1 kommod med servis,
- 2 st. ljusstakar,
- 3 » klädhängare,
- 1 kam, 1 hårborste,
- 1 spegel,
- 6 handdukar,
- 2 koppar,
- 2 persienner,
- 1 klädesborste,
- 1 eldgaffel.

Yttre.

- 4 järnsängar,
- 4 madrasser,
- 4 par lakan,

- 4 st. filter,
- 2 röda täcken, 2 nya täcken,
- 4 långdynor,
- 4 kuddar med örngåttsvar,
- 1 kommod med servis,
- 1 klädhängare,
- 4 rottingstolar,
- 4 ljusstakar,
- 1 kam, 1 hårborste,
- 1 spottlåda,
- 6 handdukar,
- 2 koppar,
- 2 persienner,
- 1 klädesborste,
- 1 eldgaffel.

Domarens rum.

- 1 ringledning med tryckknapp.

Not. rum.

- 2 sv. bord,
- 3 bokskåp,
- 1 ringledning med päronknapp.

Förstugan.

- 1 förstugulampa,
- 1 dörrfjäder.

Vinden.

- Gamla sängkläder,
- 1 bolster,
- 4 par lakan,
- madrasser,
- 1 klosett med tillbehör.

Diverse.

2 kopparflaskor,
5 termometrar.

Domböcker.

Bouppteckningar.
Konkurshandlingar.
Svensk förf. samling. Allmän kung.
Dödslistorna.

Tumba den

Intecknings- och lagfartsprotokoll.
Inneliggande handlingar till tingssta-
tistiska berättelser.

Tingssalen.

1 väggur,
1 taklampa,
2 lampetter med 4 kupor,
2 nickellampor (skrifbord-),
2 bordslampor.

Efter föredragning häraf förmälde Lundström, att ifrågavarande redogörelse vore uppgjord för att gifva häradsborna en öfversikt af frågans läge, men att den vore långt ifrån uttömmande. Så hade till exempel häradstjänaren C. A. Gyllenpalm's kontanta lön efter promemorians uppsättande ökats till femhundra kronor. Äfven vore det i hög grad svårt för att ej säga omöjligt att på förhand kunna fastslå de belopp, Brännkyrka och Nacka kommuner borde efter införlifningen till häradet erlägga, enär utgifterna för tingshållningen år efter år visat tendens att stiga och ej kunde i förtid beräknas, det vore en fråga, som först i och med införlifningens förverkligande till alla parter's fulla båtnad kunde afgöras.

Ingenjören *Carlson* ansåg, att ärendet ännu vore alltför vidlyftigt och för litet utredt för att de tingshusbyggnadsskyldige skulle kunna utan en föregående utredning yttra sig i något afgörande eller i bestämmande hänseende, samt framhöll, att för sådant ändamål inom häradet borde tillsättas en kommitté, som skulle taga frågan under pröfning och afgifva fullständig utredning med ty åtföljande förslag.

Nämndemannen *Berg* instämde på det lifligaste med ingenjören *Carlson* i hans förslag om en kommittés tillsättande, ty hvad Nacka socken beträffade hade frågan angående omförmälda socknars införlifning med Stockholm ej på något sätt officiellt delgifvits socknen förrän genom domhafvandens berörda kungörelse och skrifvelse. Då nu ärendet ej på något vis afhandlats inom socknen, kunde den- samma icke för närvarande afgifva något yttrande.

Direktören *Fant* anhöll till en början att utaf kronolänsmannen Lundström få en kort öfversikt af de löpande utgifterna för tingshållningen, hvaruppå

Lundström upplysningsvis meddelade, att berörda utgifter fördelade sig så, att i första rummet komme hyra för tingslokal, för närvarande uppgående till, såsom redan angifvits uti den af honom upprättade promemoria, fyrahundra kronor, varande dock mycket sannolikt, att denna hyra inom kort tid komme att ökas. Därefter utginge tingskostnaderna i denna ordning: lön till häradstjänaren, utgifter till ved och lyse, till inbindning af domböcker och öfriga protokoll samt till sist kostnaderna för underhåll och anskaffning af möbler.

Härupå framhöll ingenjören *Carlson* ytterligare frågans outhärdliga skick samt påpekade, att, som Nacka kommun ännu icke, såsom ombudet för berörda socken upplyst, ens fått från vederbörande del af den ifrågasatta införlifningen, kunde ju socknen icke för närvarande afgifva något yttrande angående de i kronolänsmannen *Lundströms* promemoria afgifna förslag till vederlag från Nacka.

Häremot genmälde kronolänsmannen *Lundström*, att ifrågavarande promemoria uppsatts i anledning af skrifvelse från Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor, och att den från Stockholms stad för Brännkyrka och Nacka utgående föreslagna vederlagsafgift åt nämnden å trehundra kronor afsåges utgå blott så länge nu gällande tingsordning ägde bestånd, samt att afgiften beräknats fördelad med tvåhundra kronor för Brännkyrka och med etthundra kronor för Nacka socken.

Direktören *Fant* ville blott påpeka, att det vore svårt att för närvarande utan förberedelse kunna, såsom i promemorian antydts, bestämma de afgifter, som borde af staden för de införlifvade socknarna erläggas, men att redan nu ett ersättningskraf kunde med fullt fog uppställas, nämligen de båda socknarnas bidrag till pension åt häradstjänaren *Gyllenpalm*.

Ingenjören *Carlson* gillade till fullo direktören *Fants* mening att ifrågavarande socknar ej kunde undandraga sig vederbörligt bidrag till häradstjänarens pension, men ansåg, att öfriga bidrag nog ej borde utgå, när genom socknarnas införlifning arbetet vid tinget minskades och kostnaderna alltså blefve mindre.

Kronolänsmannen *Lundström* framhöll, att han i sin promemoria endast velat framlägga ett förslag att hafva till ledning vid frågans behandling, men att man ej nu, såsom ock redan framhållits, kunde slutligt bestämma villkoren för vederlag, då ju ännu tiden för den ifrågasatta införlifningen ej vore fastställd. Dock kunde man vid nuvarande tidpunkt i någon mån bestämma de principer, som borde följas.

Kronolänsmannen *C. A. Arnheim* i Liljeholmen uppstod nu och anmälde sig såsom enskild tingshusbyggnadsskyldig samt anhöll om ordet och yttrade:

Han ville fästa uppmärksamheten på att de tingshusbyggnadsskyldiges utgifter inom en ganska snar framtid komme att betydligt ökas. Visserligen skulle genom införlifningen arbetet för domare, nämnd och åklagare komma att lättas men ej i så nämnvärd grad, att utgifterna för tingshushållningen skulle kunna i samma proportion inskränkas. Det i omförmälda promemoria angifna vederlag af trehundra kronor syntes honom för knappt tilltaget. Detsamma skulle rätteligen ej bestämmas förrän vid själfva införlifningens förverkligande men borde redan nu bestämmas till minst femhundra kronor. Till slut ville han endast påpeka, att häradet för närvarande hade synnerligen fördelaktiga villkor beträffande utgifterna för hyra af tingslokal med mera, men att dessa utgifter helt säkert torde komma att inom kort betydligt ökas.

Häruppå anmälde sig kantorn *J. Malmén* i Huddinge såsom enskild tingshusbyggnadsskyldig samt anförde, att, som ärendet vore så outredt, borde i likhet med ingenjören Carlsons förslag en kommitté tillsättas, samt att fördenskull ärendets vidare handläggning borde uppskjutas till instundande sommaring. I förbigående ville han anmärka, att han ansåge den i promemorian föreslagna vederlagsafgift alldeles för låg, ty, såsom äfven framhållits, ville han ytterligare betona, att häradets utgifter komme att inom kort ökas.

Kronolänsmannen *Arnheim* förmenade, att ärendet väl borde i och för utredning uppskjutas till nästkommande hösteting, men ansåg, att någon kommitté ej för närvarande vore af behovet påkallad.

Kantor *Malmén* vidhöll under ytterligare framhållande af ärendets för närvarande fullkomligt outredda skick sin åsikt om uppskof till sommaringet.

Direktören *Fant* förmälde, att som häradsborna ej i ringaste mån vore beredda att i ärendet afgifva något yttrande, hade man för närvarande intet annat att göra än att till konungens befallningshafvande aflåta protokoll öfver denna förhandling. Såsom af länets landsting utsedd ledamot i den kommitté, som vore tillsatt i och för införlifningen med Stockholm af staden närliggande kommuner, kunde han upplysa, att man vid dessa frågors behandling trott sig kunna genom enskilda öfverläggningar vederbörande parter emellan få saken snabbare utredd och afgjord samt fördenskull gått en annan väg än den vanliga.

Kronolänsmannen *Arnheim* anhöll häruppå att få till protokollet antecknad, att det syntes de tingshusbyggnadsskyldige önskvärdt att få ytterligare tillfälle att uti ärendet afgifva yttrande.

Ingenjören *Carlson* ville såsom ombud för Brännkyrka socken anföra, att om de tingshusbyggnadsskyldige ej vidare skulle i ärendet blifva hörda, socknen ej

kunde anses behöfva efter inkorporeringen till häradet lämna annat bidrag än vederbörlig andel i pensionsbeloppet till häradstjänaren Gyllenpalm.

Sedan härefter kronolänsmanen *Arnheim* ytterligare framhållit, att den minsta summa häradet i vederlag af Stockholms stad borde åtnöja sig med vore femhundra kronor, samt kronolänsmanen *Lundström* med anledning häraf ånyo förklarar, att hans promemoria blott vore ett vägledande förslag, förklarade domhufvanden, då ingen hade något vidare att anföra, meningsutbytet afslutadt.

Härpå höll häradsrätten enskild öfverläggning, och beslöts därvid att uti ärendet afgifva följande

Yttrande:

Till stöd för sin begäran om de tingshusbyggnadsskyldiges inom tingslaget hörande samt häradsrättens yttrande i förevarande fråga har konungens befallningshafvande åberopat 57 § i nädiga instruktionen den 10 november 1855 jämförd med 12 § i samma instruktion. Förstnämnde paragraf handlar om »hos K. B. förekommande ekonomimål». Den senare paragrafen handlar i den del, hvori den kan antagas vara föremål för konungens befallningshafvandes ofvannämnda hänvisning, om att konungens befallningshafvande skall tillse att domhufvande »på vederbörlig rekvisition hålla sådana syner och andra förrättningar i hushållsmål, som dem tillhöra». Att nu ifrågavarande ärende, Brännkyrka och Nacka socknars inkorporering med Stockholms stad i judiciellt hänseende, skulle vara »ett hos K. B. förekommande ekonomimål» eller en vederbörlig rekvirerad förrättning i hushållsmål torde väl icke kunna med allvar vidhållas.

Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor hafva ju att, då de anse, att de fullgjort hvad stadsfullmäktige i sitt beslut af den 23 mars 1908 åt dem uppdragit, bland annat att med ifrågavarande kommuner samt öfriga menigheter, som af frågan beröras, föra underhandlingar, till kungl. maj:t ingifva underdånig ansökan i ämnet. Några underhandlingar mellan de delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige hafva ännu icke ifrågasatts. Vid sådant förhållande lärer väl kungl. maj:t icke underlåta, att då frågan om inkorporeringen underställes dess afgörande, infordra de tingshusbyggnadsskyldiges yttrande i frågan. Hvad de inför häradsrätten denna dag på domhufvandens kallelse tillstädeskomne yttrat, kan icke, såsom också ett flertal af dem framhållit, utgöra ett slutligt yttrande i frågan. Så har ej heller de tingshusbyggnadsskyldige i den med anledning af konungens befallningshafvandes ofvannämnda begäran utfärdade kungörelse förelagts

eller kunnat föreläggas att vid äfventyr att ej vidare blifva i ärendet hörda kallats att denna dag härstädes yttra sig.

Liksom de tingshusbyggnadsskyldige af omförmälda anledning icke haft att denna dag i ärendet *slutligen* yttra sig, så anser häradsrätten, att det yttrande, som häradsrätten, oaktadt det sätt, på hvilket ärendet till häradsrätten hänskjutits, nu ämnar afgifva till den kraft och verkan det hafva kan, icke är ett häradsrättens slutliga yttrande i saken, och detta jämväl på grund af det outredda skick, hvari saken för närvarande befinner sig.

Vid bedömande af frågan, huruvida den föreslagna inkorporeringen medför fördelar eller nackdelar, är att skilja mellan de socknar som bli och de som icke bli föremål för inkorporering.

För de förstnämnda, Brännkyrka och Nacka socknar, kommer inkorporeringen i judiciellt afseende medföra synnerligen stora fördelar. Mål och ärenden, som på grund af sin samhörighet med nämnda socknar, tillhört Svartlösa häradsrätts behandling komme att efter inkorporeringen tillhöra Stockholms rådstufvurätt. I och med denna förändring bli de föremål för tätare handläggning med ty åtföljande snabbara afgörande än hvad som kan vara fallet vid en häradsrätt. Jämväl i fråga om vårdnaden af förmynderskap, i hvad densamma är beroende af underdomstolen, kommer en afgjord fördel inträda för de inkorporerade socknarna.

Hvad åter beträffar de delar af tingslaget, som icke blifva inkorporerade, komma desamma i hufvudsak genom åtgärden i en sämre ställning än förut. Den egentliga fördelen för dem kommer att bestå däruti att, då domsagan och tingslaget blifva mindre och de på domhufvudens och häradsrättens afgörande beroende målen och ärendena till antalet färre, desamma komma i åtnjutande af en något snabbara behandling. De nackdelar, som träffa ifrågavarande kommuner, äro ökade utgifter för tingshushållningen och därmed sammanhängande frågor. Hittills hafva Brännkyrka och Nacka socknar till mer än fem sjundedelar burit sagda utgifter. Visserligen skulle i händelse af inkorporering en del utgiftsposter, som falla på de tingshusbyggnadsskyldige, i någon mån minskas, såsom utgifterna för tingsrummens uppeldning och arkivaliers inbindning, men denna minskning är nog betydligt mindre än den ökning, som inom några få år inträffar i fråga om andra utgifter. Bland utgifter, som äro att förutse inom den närmaste framtiden, är kostnaden för uppförandet af ett tingshus. Äfven om, mot förmodan, ett sådant icke skulle inom några år komma till stånd är en väsentlig ökning af den nu synnerligen billiga hyran för tingslokalen att förvänta. Åter en annan utgift, som kommer att falla på de i tingslaget kvarvarande kommunerna, är pension åt den nuvarande härads-

tjänaren. Dessutom är att påpeka, att de icke inkorporerade socknarna komma att få utse större antal nämndemän, än hvad förut varit fallet. Då numera i ett flertal socknar de till nämndemän utsedda af kommunerna få uppbära ersättning för det med befattningen förenade arbetet, om hvars skälighet intet är att anmärka, då befattningen medför ganska mycken tidspillan och ofta direkta utgifter, så är tydligt, att inkorporeringen kommer att äfven på denna grund göra sig skönjbar på debetsedlarna i de i tingslaget kvarvarande kommunerna.

Med anledning af hvad sålunda anförts vill häradsrätten hafva anfördt, att den ifrågasatta inkorporeringen är synnerligen önskvärd, dock med det villkor, att de tingshusbyggnadsskyldige i de icke inkorporerade socknarna af Stockholms stad tillerkännas en skälig ersättning för den ökning i utgifterna, som uppenbarligen kommer att träffa dem, en ersättning, som måste betydligt öfverstiga de inkorporerade socknarnes andel i tingslagets för tingshushållningen afsedda tillhörigheter. Hur de delegerade tänkt sig att utan särskilda underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige »en ekonomisk uppgörelse i inkorporeringsfrågan skall komma till stånd», förefaller något egendomligt. Har icke en verklig öfverenskommelse träffats mellan Stockholms stad och de tingshusbyggnadsskyldige, då frågan kommer till kungl. maj:ts afgörande, bereder väl kungl. maj:t de senare tillfälle att framställa sina anspråk. En föregående uppgörelse synes vara mera i öfverensstämmelse med hvad Stockholms stadsfullmäktige med sitt ofvanberörda beslut af den 23 mars 1908 afser.

Som ofvan.

På häradsrättens vägnar:

Erik Björkman.

*Utdrag af domboken hållen vid lagtima sommaringet
med Svartlösa härad å tingsstället Fittja den 21 augusti
1909.*

S. D. Under tinget hade till domhafvanden inkommit en så lydande ansökan:

Till Herr Domhafvanden i Södertörns domsaga.

På sätt framgår af det förslag till uppgörelse mellan Stockholms stad och de tingshusbyggnadsskyldige i Svartlösa härad, som framlagts af Stockholms stads

delegerade för inkorporeringsfrågor i syfte att främja lösningen af frågan om Brännkyrka och Nacka socknars samt Saltsjöbadens köpings införlifning i judiciellt hänseende med hufvudstaden och öfver hvilket förslag de tingshusbyggnadsskyldige blifvit genom socknevis utsedda ombud hörda inför Svartlösa häradsrätt vid sammanträde den 17 sistlidne april, hade stadens delegerade trott sig kunna antaga, att den afsedda uppgörelsen skulle kunna åstadkommas utan särskilda underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige i enlighet med de grunder, som angäfvos i förslaget.

Af det vid berörda sammanträde hållna, delegerade delgifna protokoll, hafva delegerade emellertid inhämtat, att ombuden för de tingshusbyggnadsskyldige funnit förenämnda förslag till uppgörelse icke kunna af dem godtagas och tillika förklarat sig anse, att ärendet erfordrade närmare utredning, innan de kunde afgifva slutligt yttrande i saken. Till denna uppfattning har häradsrätten i meddeladt utlåtande anslutit sig, hvarjämte häradsrätten uttalat den mening, att underhandlingar mellan de tingshusbyggnadsskyldige och delegerade erfordrades för ernående af en ekonomisk uppgörelse i inkorporeringsfrågan.

Under sådana omständigheter hafva delegerade numera funnit sig böra söka ävägbringa underhandlingar mellan de tingshusbyggnadsskyldige och delegerade för träffande af uppgörelse rörande villkoren för Brännkyrka och Nacka socknars samt Saltsjöbadens köpings skilsmässa från Svartlösa härad och tingslag, och få delegerade fördenskull härmed äran inbjuda häradets tingshusbyggnadsskyldige att genom utsedda ombud förhandla i frågan med delegerade äfvensom tillika anhålla hos Eder, herr domhafvande, att I behagaden låta kalla de tingshusbyggnadsskyldige till sammanträde inför häradsrätten för behandling af den utaf delegerade sålunda väckta frågan.

Stockholm den 9 juni 1909.

På delegerades vägnar:

ERIK MARTIN.

Axel Körner.»

Med anledning häraf hade genom domhafvandens försorg de tingshusbyggnadsskyldige kallats att denna dag inställa sig inför häradsrätten, hvarjämte i skrivelser vederbörande kommunalstämмоорdförande anmodats lämna de tingshusbyggnadsskyldige tillfälle att för berörda inställelse inför häradsrätten utse ombud.

Vid upprop till handläggning inställde sig såsom ombud för Brännkyrka socken ingenjören Axel G. Carlson, för Nacka socken nämndemannen Alfred Berg, för Saltsjöbadens köping trafikchefen Carl Larson, för Huddinge socken herr Johan Malmén, för Botkyrka socken kronolänsmannen Knut Lundström, för Salems socken godsägaren V. Vidlund, för Grödinge socken nämndemannen J. P. Larsson och för Östertälje socken nämndemannen K. R. Lindström, hvilka till stöd för sin behörighet att i målet uppträda ingafvo och åberopade utdrag ur vederbörande kommunalstämmoprotokoll.

Sedan ofvannämnda ansökan blifvit föredragen, väcktes tvänne förslag, det ena af herr Malmén med instämmande af herrar Carlson och Lundström, innebärande att för hvarje socken inom häradet ett ombud borde utses att deltaga i förhandlingarna med Stockholms stads delegerade och det andra af herr Carl Larson, afseende en kommitté för tre personer bestående af ett ombud från Brännkyrka socken och två ombud för öfriga socknarna.

Sedan ombuden enats om tillsättande af en kommitté i enlighet med herr Malméns förslag, utsågos vid företaget val såsom ombud för Brännkyrka socken ingenjören Axel G. Carlson, för Nacka socken revisionssekreteraren Th. Borell, för Saltsjöbadens köping trafikchefen Carl Larson, för Huddinge socken Johan Malmén, för Botkyrka socken kronolänsmannen Knut Lundström, för Salems socken godsägaren V. Vidlund, för Grödinge socken nämndemannen J. P. Larsson och för Östertälje socken nämndemannen K. R. Lindström.

Som ofvan.

På häradsrättens vägnar:

Birger Lundberg.

BIHANG N° 7

till

Beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1910.

**Drätselnämndens båda afdelningars af underlydande kontors utlåtanden
åtföljda yttranden öfver det af stadsfullmäktiges delegerade för
inkorporeringsfrågor afgifna förslag rörande införlifning med
Stockholms stad af Brännkyrka socken.**

(Jfr bih. 14 för år 1908 samt bih. 35—37, 143 och 150 för år 1909.)

1. Drätselnämndens första afdelnings yttrande (sid. 2—28).
2. Tjänsteutlåtande af brandchefen (sid. 28, 29).
3. » af auktionsdirektören (sid. 29—34).
4. » af stadsplaneingenjören (sid. 34).
5. » af stadsingenjören (sid. 35, 36).
6. » af byggnadskontoret (sid. 36—39).
7. » af kammarkontoret till drätselnämndens första afdelning (sid. 40—45).
8. Drätselnämndens andra afdelnings yttrande (sid. 45, 46).
9. Tjänsteutlåtande från renhållningsverket, afgifvet af t. f. renhållningsdirektören Carell (sid. 46—48).
10. Promemoria af renhållningsdirektören Tingsten (sid. 48).

1.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

I den till drätselnämndens första afdelnings yttrande hänskjutna frågan om inkorporering med hufvudstaden af Brännkyrka socken i enlighet med ett af särskilde delegerade för staden och socknen upprättadt förslag till uppgörelse får afdelningen anföra följande.

Med föranledande af en af herrar Kinnwall och Rystedt väckt motion, att stadsfullmäktige måtte utse en kommitté för att utreda om och i så fall till hvilken utsträckning det kunde anses vara för staden fördelaktigt att med sig införlifva angränsande områden, hade afdelningen i ett den 1 mars 1904 afgifvet utlåtande tillfälle att angifva sin ställning till inkorporeringsspörsmålet, hvilket afdelningen då ansåg icke böra omhändertagas af en kommitté. Denna åsikt delades af stadsfullmäktige, som kort därpå afslog motionen. Emellertid hemställde beredningsutskottet i utlåtande den 2 februari 1905 — i anledning af en anmodan från kungl. maj:t om yttrande, huruvida ej de tätt bebyggda samhällen, som vore belägna intill Stockholm borde med staden införlifvas — om tillsättning af en kommitté för frågans utredning.

Stadsfullmäktige tillsatte ock en sådan kommitté, hvilken afgaf sitt betänkande den 30 december 1907; och hemställde kommittén däruti, att stadsfullmäktige måtte dels besluta, att Nacka, Brännkyrka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping skulle i angifna hänseenden införlifvas med Stockholms stad dels ock inbjuda nämnda kommuner till underhandling i fråga om denna införlifning.

Stadsfullmäktige beslöto den 23 mars 1908 på beredningsutskottets hemställan i enlighet med detta kommitténs förslag och utsågo i och för underhandlingen tre delegerade.

Uti det utlåtande (n:r 62 för 1908), hvori utskottet gjorde sin nyss omnämnda hemställan, hade utskottet yttrat, bland annat: »För det fall, att uppgörelse fortare kan komma till stånd med en kommun än med en annan, torde de delegerade själfva böra afgöra, huruvida de lämpligen skola till stadsfullmäktige ingifva yttranden och förslag angående någon eller några kommuner i sender eller de böra på en gång anmäla resultatet af samtliga underhandlingarna.»

Delegerade hafva nu enligt detta bemyndigande ansett sig böra framlägga särskildt förslag beträffande Brännkyrka socken.

Delegerade hafva vid underhandlingen i denna inkorporeringsfråga tvifvelsutan följt det direktiv för inkorporeringsfrågans lösning, som af den s. k. inkorporeringskommittén angifvits och af stadsfullmäktige i hufvudsak omfattats.

Icke desto mindre anser sig afdelningen, som förut icke haft tillfälle att yttra sig i själfva inkorporeringsfrågan, äga anledning att något närmare beröra frågan i hela dess vidd.

Hufvudsyftet med inkorporeringsspörsmålets upptagande var från stadens sida otvifvelaktigt åstundan att bereda bättre och billigare bostäder och billigare tomtmark för industrien än hvad staden för tillfället hade att erbjuda inom sina egna gränser.

Den svårrealiserade stadsplanen gjorde det omöjligt att inom staden med tillräcklig skyndsamhet möta marknadens tomtbehof, en del stora regleringsspörsmål och kommunikationsfrågor m. m. lade hinder i vägen för den befintliga byggnadsmarkens utnyttjande, hvar till kom att betydande områden inom staden icke kunde i stadsplan intagas, enär de tillhörde kronan och disponerades för särskilda dess ändamål. Allt detta hade samverkat till en begränsning af det tillgängliga byggnadsområdet, som i sin ordning naturligtvis måste medverka till stegring af värdet på tillgänglig mark och härmed äfven till stegring af hyrorna. Att denna stegring nådde den höjd, som skedde, torde emellertid äfven och icke minst haft sin grund i den högkonjunktur, som samtidigt rådde. Situationen föranledde emellertid en stark sträfvan att genom stadens utvidgning råda bot för missförhållandena, hvilken sträfvan för stadens vidkommande tog uttryck i de betydande markförvärf, staden gjorde utanför sina gränser.

Denna sträfvan dikteradas gifvetvis äfven af andra skäl, såsom önskan att kunna undanröjda vissa olägenheter för staden af en del på otillfredsställande sätt ordnade samhällen, som uppvuxit vid stadens gräns, och införa ensartade förvaltningsprinciper med de i staden tillämpade äfven inom dylika samhällen, äfvensom att med staden förena en del dylika stadens afläggare, hvilkas invånare helt och hållet hade sin verksamhet och inkomst i staden men genom sin utflyttning undandragit sig att bidra till stadens utgifter.

Är sålunda å ena sidan denna sträfvan att utvidga stadsområdet fullt berättigad, måste å andra sidan man vid realiserandet af densamma noqa tillse, att icke de vunna fördelarna motvägas eller kanske göras illusoriska af olägenheter.

Det synes emellertid afdelningen, som om den uppgjorda inkorporeringsplanen redan genom sin omfattning innebär en våda, i det man vid densammas uppgörande mera synes hafva tagit hänsyn till faktorer af enligt afdelningens uppfattning mindre vikt för staden än behovet af ökad utrymme.

Om afdelningen till en början granskar inkorporeringsspörsmålet ur sistnämnda synpunkt, är det först att erinra därom, att stadens totala nuvarande planlagda område utgör 1,688 har. Å denna yta bodde vid början af 1909 en folkmängd af i rundt tal 340,000 personer. Emellertid är det här att märka, att, i stort sett, å de norra stadsdelarna endast omkring $\frac{3}{4}$ af byggnadsmarken är bebyggd och att beträffande Södermalm och Kungsholmen detta är fallet med endast omkring hälften af byggnadsmarken. Stadens folkmängd är sålunda i verkligheten sammanträngd på en väsentligt mindre yta än den ofvan angifna. Räkna man emellertid med denna, erhålles en befolkning af omkring 200 människor pr har.

Till jämförelse kan nämnas, att staden London år 1881 på en yta af 30,000 har hade en befolkning af nära 4,000,000, hvilket motsvarade omkring 130 pr har. Då detta tal afser såväl stadsdelar med slutet som öppet byggnadssätt, torde det med hänsyn till bostadsförhållandena i London vara klart, att detsamma såsom genomsnittsvärde icke får anses antyda trångboddhet.

Utöfver oförmälda i stadsplan intagna areal omfattar Stockholms stad emellertid ett område af 1,430 har, hvilket, efter en genomsnittsbefolkning af 130 personer pr har, kan rymma omkring 185,000 personer. Inom eget område finnes sålunda icke obetydliga utvidgningsmöjligheter, oafsedt den omständigheten att stadens planlagda område ännu ej är på långt när utnyttjad.

Ser man vidare till de intressen, som starkast göra sig gällande med hänsyn till införlifvande med staden af angränsande områden, lär det ej kunna förnekas, att *Lidingön* på grund af sin belägenhet närmast måste komma i beaktande. Denna ö kommer tvifvelsutan att i framtiden bilda den naturliga utvecklingen af Stockholms saltsjöhamn, hvarför dess införlifvande med staden sannolikt förr eller senare blir en nödvändighet. Därjämte torde det snart visa sig vara en förutsättning för Lidingö kommuns egen rationella utveckling, att dess intressen genom inkorporering sammanknytas med hufvudstadens, enär endast i sådant fall de nödiga betingelserna komma att gifvas för att ön skall erhålla den betydelse, som förhållandena göra den ägnad att intaga. Då sålunda önskemålet af sammanlutning i detta fall bör vara gemensamt, tror sig afdelningen kunna förutsätta, att, oafsedt huru inkorporeringen löses å andra håll, man alltid bör räkna med Lidingön såsom en blifvande del af hufvudstaden. Ön har en yta af 2,863 har, hvilken efter en befolkning af i genomsnitt 100 personer pr har bör rymma minst 280,000 människor.

Närmast Lidingön synas stadens intressen kräfva inkorporering af *Bromma* socken, inom hvilken staden redan äger större delen af marken. Socken har en areal af 2,481 har, hvilken kan antagas lämna plats för 250,000 personer efter liknande beräkning som nyss beträffande Lidingön.

Slutligen är det naturligtvis ett stadens intresse att med sig införlifva *den mark, staden förvärfvat i Brännkyrka socken*, hvilken har en areal af 1,330 har, under det att hela socknen har en areal af 7,519 har.

Skulle inkorporering ske af alla de områden, stadsfullmäktige tidigare ifråsatt, skulle stadens areal ställa sig sålunda:

Stadens planlagda område	1,688	har
Stadens icke planlagda område	1,430	»
Bromma socken	2,481	»
Brännkyrka socken	7,519	»
Nacka socken	6,060	»
Solna socken	1,803	»
Lidingö socken	2,863	»

S:a 23,844 har

Med ett så lågt genomsnittstal för befolkningstätheten som 100 pr har skulle staden då lämna plats för 2,384,400 personer.

Om staden utvidgas allenast så, att den kommer att omfatta:

Stadens planlagda område	1,688	har
Stadens icke planlagda område	1,430	»
Lidingö socken	2,863	»
Bromma socken	2,481	»
Stadens egendommar i Brännkyrka socken	1,330	»

blifver dess areal 9,792 har

eller, om Lidingön frånräknas, omkring 7,000 har.

Med en befolkningstäthet af 100 personer pr har lämnar den sålunda plats i förra fallet för nära en million innevånare och i senare för omkring 700,000. I verkligheten torde dessa tal kunna sättas väsentligt högre.

Till jämförelse kan meddelas, att staden Paris inom befästningarna har en areal af 7,802 har med en folkmängd 1906 af 2,700,000, motsvarande omkring 340 personer pr har, samt den egentliga staden Berlin har en areal af 6,532

har med en folkmängd år 1908 af 2,106,000 personer, alltså tämligen nära af samma täthet som i Paris.

Det torde här af framgå, att, om man ser saken ur den för staden betydelsefullaste synpunkten, eller stadens utveckling, de anspråk, som med hänsyn till landets folkfattigdom och stadens egna utvecklingsbetingelser kunna skäligen uppställas på vidgad område, torde få anses fylla genom en inkorporering af långt mindre omfattning än den hittills ifrågasatta.

Att en dylik inkorporering ur öfriga ofvan berörda synpunkter kan medföra vissa fördelar, vill afdelningen naturligen icke förneka. Det gäller emellertid härvidlag att noga väga fördelar och nackdelar mot hvarandra. Afdelningen kan därvid icke underlåta att gifva uttryck åt sin farhåga att den ifrågasatta inkorporeringspolitiken kan medföra oberäkneliga vådor, ja rent af ställa staden inför ekonomiska vanskligheter af synnerligen allvarlig art. Att under samma förvaltning sammanhålla så stora och så olikartade områden skall dessutom säkerligen stöta på mycket stora praktiska svårigheter och nödsaka till en så omfattande och dyrbar förvaltningsapparat, att fördelarna af inkorporeringen äfventyras.

Särskildt torde ett område, hvilket i likhet med Brännkyrka socken består af ett stort antal spridda småsamhällen blifva opåräknadt dyrbart att administrera och kräfva stora uppoffringar för ett ändamålsenligt ordnande.

Hade lagstiftningen medgifvit en partiell sammanslutning för vissa gemensamma angelägenheter och gifvit möjlighet till fortsatt särförvaltning å andra områden af mera lokal natur, såsom anläggning och underhåll af gator, renhållning m. m., hade faran af en omfattande inkorporering väsentligen minskats, men då så icke är fallet, kan afdelningen icke finna annat än att staden med den största försiktighet bör inlåta sig på fullföljd af sina inkorporeringsplaner och i hvarje fall noga tillse, att de villkor, under hvilka inkorporering skall ske, blifva för staden så litet betungande som möjligt.

Ur denna synpunkt hade det gifvetvis varit önskligt, om samtliga inkorporeringsaftal på en gång förelegat. Endast på sådant sätt hade det varit möjligt att få en, såvidt omständigheterna medgifva nöjaktig öfverblick öfver frågan i dess helhet.

Då emellertid förhållandena nu föranledt, att ett särskildt aftal med Brännkyrka blifvit för sig framlagdt till bedömande, gäller det att söka utreda, huruvida de i aftalet angifna villkoren äro från stadens sida antagliga, och skall afdelningen nu öfvergå till granskning af denna fråga.

Till en början vill afdelningen lämna en kort redogörelse för en del af veder-

börande myndigheter och tjänstemän gjorda uttalanden i anledning af det föreliggande aftalsförslaget.

Brandchefen har intet haft att erinra mot innehållet i § 15 mom. 2 af aftalet, men påpekar att, utom i nämnda moment omnämnda nybyggnader, med hänsyn till den omfattande byggnadsverksamhet, som bedrifves å Enskede, därstädes jämväl bör anordnas redskapshus med brandmateriel.

Beträffande den af delegerade angifna årliga kostnaden för eldsläckningsväsendet, eller 15,000 kronor, erinrar brandchefen, att kostnaden för aföningar till den erforderliga personalen samt underhåll af brandmateriel och inventarier kan beräknas till detta belopp (nyanskaffning ej inberäknad), endast under den förutsättning, att vakttjänstgöringen å Liljeholmens brandstation, ordnas i öfverensstämmelse med sådan tjänstgöring vid Värtans brandstation eller att vakthållning äger rum endast halfva dygnet (natttid), hvilket brandchefen anser böra kunna låta sig göra utan stor svårighet genom att bland den vid Liljeholmen anställda järnvägspersonalen värfva behöfligt antal nattvaktmanskap.

Brandchefen sätter dock i fråga, huruvida en sådan anordning kan anses fullt betryggande med hänsyn till den utsträckning, som Liljeholmens municipalsamhälle redan har och som vid tiden för inkorporeringen med all sannolikhet betydligt ökats. I stället anser han försiktigheten bjuda, att brandstationen med hänsyn till personal och materiel ordnas på enahanda sätt och i ungefär samma utsträckning som vid de mindre brandstationerna i Stockholm; och beräknar brandchefen, under angifna förutsättning, att årliga kostnaderna för brandväsendet (hvari dock icke ingår något belopp för byggnader och nyuppsättning) icke torde kunna sättas lägre än 30,000 kronor.

Stadsingenjören, i sitt till afdelningen afgifna tjänsteutlåtande, framhåller, att till af delegerade beräknade kostnader, som Brännkyrka sockens inkorporering skulle medföra för staden, bör läggas äfven kostnader för socknens uppmätning och nivellering.

Stadsingenjören har dock icke kunnat angifva något belopp, hvartill kostnaden för dessa arbeten kan beräknas komma att uppgå.

Utom nämnda kostnad har stadsingenjören framhållit önskvärdheten af att en förvaltningsbyggnad uppföres inom socknen, emedan förläggandet till Brännkyrka af vissa afdelningar, som endast hafva att handlägga ärenden rörande socknen, icke allenast bör underlätta arbetet utan äfven bespara tid och kostnader, som i annat fall ginge förlorade på transporter mellan kontoret i staden och arbetsplatsen inom socknen.

Vidare framhåller stadsingenjören, att bland de utgifter, som skola drabba staden, kostnaden för iordningställandet af vissa vägar kommer att gå till afsevärda belopp, emedan bland de vägar staden sålunda blir skyldig att iordningställa, eller rättare sagdt anlägga, äro alla de i stadsplanen upptagna vägar, som äro eller komma att bebyggas i den utsträckning, stadsplanelagen föreskrifver.

Då aflopsledning bör anordnas i vägarna samtidigt med desammas anläggande, hvilket åter förutsätter, att kloakledningarnas hufvudsystem är delvis utfördt, komma här afsedda kostnader att betydligt stegras, hvar till stadsingenjören såsom ytterligare bidragande orsak framhåller den omständigheten, att byggnadsverksamheten redan nu bedrifves inom socknen på från hvarandra långt aflägsna platser.

Slutligen påpekar stadsingenjören det förhållandet, att Brännkyrka kommun nu icke är skyldig bekosta vare sig anläggning eller underhåll af de i stadsplanen upptagna vägar, hvilka äro eller blifva bebyggda i den utsträckning, stadsplanelagen föreskrifver, hvilket däremot, om Brännkyrka socken inkorporeras med Stockholm, skulle komma att aligga den gemensamma kommunen. Jordägarnes skyldigheter i detta hänseende komme sålunda genom inkorporeringen att öfverflyttas på staden.

Stadsplaneingenjören förklarar sig med hänsyn till att det tillkommer landtegendomsnämnden att ombesörja alla för landtegendomsområdenas tillgodogörande erforderliga utredningar angående stadsplaner m. m., icke hafva något att i saken anföra.

Auktionsdirektören hemställer med särskildt betonande af den fara för stadens auktionsmonopols försvagande, som ovillkorligen skulle ligga i den undantagsbestämmelse i afseende å giltighet, som förslaget innebär,

att en aflösningstid af 10 år från införlifningsdagen måtte stadgas i afseende å tillämpningen af stadens auktionsmonopol å det till inkorporering föreslagna området;

att drätselnämndens första afdelning måtte erhålla uppdrag, att, med tagen hänsyn till föregående verksamhet inom socknen, utse auktionsförrättare under aflösningstiden, och att annan person än sålunda antagen auktionsförrättare ej må äga rätt att inom det inkorporerade området förrätta auktioner under denna tid;

att för sålunda antagen auktionsförrättare drätselnämndens första afdelning skall utfärda instruktion;

att det för staden gällande auktionsreglemente i tillämpliga delar och särskildt hvad rör försäljningsprovision och öfriga försäljningsafgifter skall äga giltighet äfven för försäljningen inom det inkorporerade området; samt

att i öfrigt för den eller de auktionsförrättare, som sålunda kunna komma att för det inkorporerade området utses, måtte föreskrivas skyldighet dels att vid auktionsförrättningar föra protokoll i enlighet med af auktionsdirektören fastställt formulär och dels att inom viss tid till auktionsverket öfverlämna dessa protokoll för framtida förvaring jämte de uppgifter, som auktionsdirektören i och för statistiks upprättande kan finna behöfliga.

Chefen för gatuläggning och afloppstrummor framhåller med hänsyn till att staden blifver skyldig att utom allmänna vägar underhålla äfven vissa angifna enskilda vägar, äfven om, beträffande de sistnämnda, sådant underhåll endast kommer i fråga af de delar af desamma, som icke visas vara föremål för enskild äganderätt, önskvärdheten af att såsom villkor för att staden skall underhålla enskilda vägar bestämmas, att dessa skola öfverlämnas till staden.

Beträffande kostnaden för underhållet af i aftalet afsedda vägar, anser gatuläggningsschefen mycket sannolikt, att densamma kommer att ställa sig afsevärdt högre än hvad den uppskattats, dels emedan anspråken mot staden blifva större, dels emedan de för underhållet erforderliga arbetena och körlorna ej genom stadens försorg kunna utföras för den relativt låga kostnad, som fastighetsägarna själfva med eget folk och egna grustag kunna åstadkomma. Gatuläggningsschefen beräknade den ökade kostnaden för vägunderhållet till minst 50 % större belopp än som delegerade angifvit, eller till omkring 40,000 kronor, innebärande en ökning med 15,000 kronor.

Med framhållande af nödvändigheten af att sådana tätt befolkade samhällen som Liljeholmen, Gröndal och Örby fortast möjligt efter inkorporeringen måste förses med afloppsledningar, hvilka måste förenas med särskild hufvudledning, anser gatuläggningsschefen, att sådana ledningar komma att kräfva en kostnad inom Liljeholmens municipalsamhälle af 400,000 kronor och inom Örby samhälle af omkring 150,000 å 200,000 kronor, hvarförutom anspråk på afloppsledningar komma att framställas från andra inom socknen belägna, tätare bebyggda platser.

Chefen för vattenledningen framhåller med hänsyn till bestämmelserna i § 14 angående det införlifvade områdets förseende med vatten, att, då vattenledningsverkets hufvudledning mellan Norsborg och staden genomlöper den västra delen af församlingen, någon större svårighet icke torde förefinnas för områdets förseende med vatten.

Då likväl af de inom socknen belägna, tätare bebyggda platserna endast stadens egnahemsområde å Enskede och lägenheten Tellusborg hafva några hygieniskt tillfredsställande vattenledningsanläggningar, anser vattenledningschefen antagligt, att omedelbart efter inkorporeringen stora kraf komma att ställas på staden att förse alla tätare bebyggda platser inom socknen med vatten från stadens vattenledning.

Då dessa platser äro långt aflägsna från hvarandra, måste ledningarna komma att kräfva stora kostnader, hvarför det icke gärna finnes sannolikhet för att inflytande afgifter för förbrukadt vatten enligt nu gällande taxa skola uppgå till sådana belopp, att icke allenast tillverkningskostnaden för levererad vatten täckes utan staden därutöfver erhåller skälig ränta å utlagdt anläggningsskapital. För att i detta fall säkerställa staden hemställer vattenledningschefen, att staden skall förbehålla sig rätt att, i likhet med hvad hittills skett för medgifvande af större utsträckning af rörnätet inom stadens nuvarande område, fordra garanti för skälig afkastning å på utsträckningen nedlagda kostnader i enlighet med de grunder, som i framtiden härför kunna blifva bestämda.

Inkorporeringen torde icke påkalla någon omedelbart förestående utvidgning af pumpverk eller filtreringsanläggningar, men gifvetvis följer af densamma, att tiden för sådan utvidgning inträffar tidigare än under nuvarande förhållanden.

Byggnadschefen framhåller, att, utom här ofvan nämnda kostnader för vägar samt aflopps- och vattenledningar, kostnader böra beräknas äfven för förbättringar af såväl hamnanläggningar å området som brokommunikation med Stockholm.

Härvid framhåller byggnadschefen, särskildt beträffande brokommunikation, att efter inkorporeringen densamma kommer att ligga helt inom Stockholm, och staden, om bron kommer att ombyggas efter inkorporeringen, icke har att påräkna statsbidrag därtill.

Fattigvårdsnämnden har med öfverlämnande af ett af fattigvårdsinspektören afgifvet tjänstememorial meddelat, att nämnden för sin del icke har något att erinra mot det föreliggande förslaget till aftal.

Gas- och elektricitetsverken. Styrelsen öfver dessa verk har meddelat, att den intet funnit att erinra gent emot det föreliggande förslaget till aftal.

Styrelsen framhåller dock, med hänsyn till att en af de ledande principerna i förslaget har varit, att så vidt möjligt inkorporeringen skall medföra full lik-

ställighet i såväl rättigheter som skyldigheter mellan stadens och de införlivade områdenas invånare, omöjligheten i ekonomiskt hänseende af att tillämpa samma taxor och debiteringsnormer inom de införlivade områdena som inom den egentliga staden, emedan lednings- och distributionskostnaderna i förra fallet blifva betydligt större i förhållande till inkomsten än i det senare fallet.

Styrelsen anser därför också nödvändigt, att, i den mån ledningsnäten utsträckas, särskilda bestämmelser i sådant afseende böra fastställas.

Folkskoleöfverstyrelsen anser sig kunna uttala, att öfverstyrelsen icke har något att erinra med anledning af det i betänkandet intagna förslaget till aftal i hvad det rör folkskoleväsendet; dock påpekar öfverstyrelsen beträffande ökningen i kostnaderna för folkskolan i följd af inkorporeringen, och som beräknats till 145,000 kronor om året, att, om detta belopp vid tiden närmast efter den 1 januari 1911 kunde sättas något lägre, så kommer det säkerligen ej att vara för stort eller ens tillräckligt några år därefter. Vidare påpekar öfverstyrelsen, att det är att förutse, att en del nya skolhusbyggnader inom den närmaste framtiden måste uppföras, särskildt för att undvika eftermiddagsläsningen.

Kyrkogårdsnämnden anser sig icke hafva något att erinra mot Brännkyrka sockens ifrågasatta införlifning med Stockholms stad eller mot de af delegerade i detta hänseende framlagda förslag; dock att, för den händelse införlifningen skulle för staden medföra någon skyldighet att underhålla socknens nuvarande begravningsplats, några däraf föranledde utgifter icke torde böra påläggas nämnden utan motsvarande vederlag.

Slakthus- och saluhallsstyrelsen samt *hamnstyrelsen* hafva intet att erinra mot det framlagda förslaget.

Hälsovårdsnämnden framhåller, beträffande den af delegerade ökade kostnaden för hälsovård, 38,000 kronor, att, äfven om de årliga ökade utgifterna skulle kunna inskränkas till det af delegerade beräknade belopp, Stockholms kommun måste vara beredd på att, för tillgodoseende af det ökade behovet af sjukhusvård, under den allra närmaste framtiden bringa till utförande det af nämnden framlagda förslag till uppförande vid Enskede af ett nytt sjukhus för hufvudstaden.

Byggnadsnämnden öfverlämnar yttrande af stadsingenjören och stadsarkitekten och åberopar innehållet i desamma såsom eget utlåtande, hvarförutom nämnden tillika meddelar, att den i stadsingenjörens utlåtande omförmälda kartan öfver Brännkyrka socken i skalan 1:8000 torde kunna anskaffas för en kostnad af omkring 11,000 kronor.

Stadsingenjörskontoret, i sitt till byggnadsnämnden afgifna tjänsteutlåtande, framhåller, att hvad närmast ankommer på kontoret i följd af införlifningen är dels att upprätta tomtbok öfver de införlifvade egendomarna och att verkställa en på triangulering och polygonisering grundad nymätning af socknen, hvilka arbeten, isynnerhet det sistnämnda, komma att fordra afsevärd tid och kostnad, hvarför kontoret ej kunnat beräkna desamma. Härförutom erfordras en öfversiktskarta i 1:8000, för hvilken kostnaden här ofvan af byggnadsnämnden uppgifves till omkring 11,000 kronor. Utom nämnda kostnader påpekar stadsingenjörskontoret, att införlifningen kommer att påkalla ökning af såväl dess personal som lokal; kontoret förutsätter möjligheten af att inom socknen upprätta en afdelning af detsamma, hvilket naturligen kommer att kräfva dryga kostnader.

Stadsarkitekten framhåller de stora svårigheter, som måste uppstå för byggnadsnämnden, om införlifning af Brännkyrka socken kommer att ske, att öfvervaka den enskilda byggnadsverksamheten inom de inkorporerade samhällena, och att den sålunda ökade arbetsbördan kan lättas endast genom att öfvervakandet sker genom ombud å resp. platser och att åt dessa ombud öfverlämnas att i vissa fall handla å byggnadsnämndens vägnar. Kostnaden för sådana ombud äfvensom för den förstärkning af nämndens arbetskrafter i följd af det ökade arbetet, som de inkorporerade samhällena komma att medföra, har likväl ej kunnat beräknas af stadsarkitekten.

Renhållningsverket framhåller, att, om renhållningsväsendet ordnas så som i förslaget till aftal förutsättes, eller att renhållningsstationer uppföras såväl vid Liljeholmen med Gröndal som ock i Örby, och under förutsättning likväl att icke de strängare bestämmelser och mera detaljerade föreskrifter, som beträffande renhållningen äro gällande i Stockholm, komma att tillämpas vare sig vid Liljeholmen med Gröndal eller Örby, eller inom socknen, utan i dess ställe de enskilda innevävarne äga rätt att för användning inom egen täppa uppsamla och i enlighet med lämpliga föreskrifter kompostera allt slags husaffall, renhållningskostnaden

icke skulle komma att uppgå till mer än kommitterade beräknat, eller 10,000 kronor. Härvid är dock att märka, att i denna kostnad ej inberäknats ränta och amortering på för renhållningsstationernas uppförande erforderligt kapital, beräknadt sammanlagdt till 85,000 kronor, utom kostnaden för erforderlig tomtmark. Utom nämnda kostnader beräknar renhållningsverket, att kostnaden för sommar- och vinterrenhållningen å inom socknen befintliga vägar, hvilken renhållning enligt aftalet staden skall öfvertaga, kommer att belöpa sig till omkring 10,000 kronor pr år.

Slutligen har *landtegendomsnämnden* i afgifvet utlåtande framställt en del anmärkingar mot uppörelseförslaget (se bih. 150 för 1909).

De för underhandlingen utsedde delegerade hafva framlagt en öfverslagsberäkning öfver utgifter och inkomster för socknen, sådana desamma tänkas blifva, sedan införlifningen med Stockholm ägt rum.

Däri beräknas utgifterna till	kr. 426,500: —
samt inkomsterna till	» 15,000: —
skolande skillnaden uttaxeras med	kr. 411,500: —.

Den år 1907 påförda bevillningen inom Brännkyrka socken utgjorde 37,674 kronor 91 öre. Beräknas kommunalskatten utgå med 5 kronor 50 öre pr bevillningskrona, eller enahanda belopp, hvarmed densamma för nyssnämnda år utgick i Stockholm, skulle erhållas 207,212 kronor, hvaraf dock enligt delegerades beräkning 5 % ej komma att inflyta. Den influtna kommunalskatten beräknas därför gifva omkring .....

.....	kr. 196,000: —.
-------	-----------------

Frånräknas detta belopp, skulle för den förenade kommunen behöfva uttaxeras ytterligare .....

.....	kr. 215,500: —.
-------	-----------------

För att täcka detta belopp skulle fordras, att den utdebiterade kommunalskatten för år 1907 höjts med 8 öre per bevillningskrona för hela den förenade kommunen.

Efter denna redogörelse yttra delegerade: Det är emellertid uppenbart, att vid tiden, då införlifningen äger rum, förhållandena komma att ställa sig annorlunda och antagligen mindre betungande för hufvudstaden. I afseende härå må

anföras, att den för år 1908 i Stockholm och Brännkyrka socken påförda bevillningen uppgick till sammanlagdt 1,593,298 kronor 89 öre. Då bevillningen för nämnda år utgjorde allenast hälften af den bevillning, som eljest erlægges, skulle bevillningen, om den påförts i enlighet med vanliga grunder, hafva uppgått till 3,186,597 kronor 78 öre, hvadan ökningen sedan år 1907 utgjort 330,616 kronor 68 öre. En kommunalskatt om 8 öre pr bevillningskrona, beräknad på denna stegring, torde hafva tillfört stadskassan 25,000 kronor, hvartill bör läggas den ordinarie skatten på ökningen af bevillningssumman inom socknen, hvilken kan antagas utgöra 130,000 kronor, så att tillskottet belöper sig till omkring 155,000 kronor. Äfven om nu utgifterna för exempelvis skolväsendet, fattigvården och sjukvården måste antagas uppvisa ökning från år 1907 till år 1908, lär man emellertid kunna hålla för visst, att den från Brännkyrka sockens nuvarande område inflytande kommunalskatten, tillökt med en, om man så får kalla densamma, extra kommunalskatt för år 1908 af 16 öre för hvarje då inom det förstörade Stockholm påförd bevillningskrona (d. v. s. 8 öre för hvarje efter eljest tillämpade grunder debeterad bevillningskrona) skulle varit tillräcklig icke blott för bestridande af såväl de i förestående öfverslagsberäkning upptagna utgifter som alla de öfriga årliga utgifter för kommunalförvaltningen inom det införlifvade området, hvilka ej kunnat beräknas, utan äfven till gäldande af åtminstone väsentligaste delen af omkostnaderna för ränta och amorteringar å de lån, staden icke lär kunna undgå att för inkorporeringen upptaga.

I sammanhang härmed må nämnas, att delegerade vid uppgörandet af förestående beräkning icke förbisett, att, då staden äger fastigheter till betydande taxeringsvärden inom Brännkyrka sockens nuvarande område, dessa fastigheter icke efter inkorporeringen komma att utgöra någon skatteinkomstkälla för staden. Enär emellertid å andra sidan den kommunalskatt, som staden för närvarande erlägger till Brännkyrka socken för nämnda fastigheter, efter införlifningen bortfaller, och stadens nuvarande utgifter i angifna afseende minskas med ungefär samma belopp, hvartill de från fastigheterna efter införlifningen för staden härflytande inkomster beräknats, hafva delegerade ansett någon hänsyn till förstberörda omständighet icke böra tagas vid kalkylens uppgörande.»

Af ofvan lämnade redogörelse för vissa myndigheters utlåtanden framgår med all tydlighet, att kostnaderna till följd af socknens inkorporering redan i hvad de nu kunna förutses komma att ställa sig afsevärdt högre än delegerade beräknat, äfven om man bortser därifrån, att i kommitterades kalkyler icke ingå ränta och amortering å de lånebelopp, som staden måste upptaga för utförande af erforder-

liga kommunala anläggningar och ersättning för den mark, staden blir nödsakad lösa för gator och allmänna platser.

Afdelningen har låtit genom kammarkontoret verkställa en del kalkyler, hvilka hänföra sig till senare siffror än dem, som af delegerade kunnat meddelas, eller sådana, som afse åren 1907—10; och framställer kontoret dessa kalkylers resultat sålunda:

»Taxeringsvärdet å den fasta egendomen, äfvensom af inkomst af kapital och arbete, sammanlagda bevillningen och antalet fyrkar för åren 1907, 1908 och 1909 framgå af nedanstående tabell:

År.	Taxeringsvärdet å				Sammanlagda bevillningen.	Antal fyrk.
	jordbruks-	annan	inkomst af kapital och arbete.	Summa.		
	fastighet.					
1907	2,783,600 —	15,284,200 —	2,836,265 —	20,904,065 —	37,674 91	376,749 —
1908	2,604,000 —	21,466,300 —	5,070,166 —	29,140,466 —	62,997 21	629,972 —
1909	2,709,000 —	22,860,900 —	3,830,332 —	29,400,232 —	51,360 67	513,606 —

Häraf synes, såsom äfven delegerade för inkorporeringsfrågor påpekat, att 1908 års allmänna taxering af fastigheterna äfvensom taxeringen af inkomst af kapital och arbete medförde en betydlig ökning af taxeringsvärdet för annan fastighet och inkomst af arbete och kapital, hvaremot detsamma å jordbruksfastighet nedgick. De respektive procentalen äro jordbruksfastighet minskning 6,45 %, annan fastighet ökning 40,45 %; hela ökningen af taxeringsvärdet af fastighet är 33,22 %.

År 1909 visar vid jämförelse med år 1908 för fastigheterna en ökning af taxeringsvärdet af 6,23 %, hvilken dock motväges af nedgången af taxeringsvärdet af kapital och arbete med 24,45 %. Sammanlagda taxeringsvärdet visar visserligen en ökning af 259,766 kronor, motsvarande 0,89 %.

Sammanlagda bevillningen däremot, som från år 1907 till år 1908 steg med 25,322:30 kronor, motsvarande 67,21 %, sjunker redan år 1909 med kronor 11,636:54, eller 18,47 %, hvaraf följer en motsvarande ökning och minskning af antalet fyrk.

Utgifter och inkomster åren 1907, 1909 och 1910 framgå af nedanstående siffror:

Utgifter:

	1907		1909		1910	
	enligt bok		enligt stat		enligt stat	
Brännkyrka kommun.						
För fattigvård	63,108	50	103,553	—	101,239	—
» andra ändamål	19,302	78	37,724	40	39,680	52
Afskrifningar af restantier	1,380	49	45,000	—	55,000	—
Betalning å upptagna lån och förskott	3,000	—	86,791	77	186,277	40
					—	—
					195,919	52
Brännkyrka församling.						
För folkskola.....	88,860	44	119,955	71	134,003	78
» andra ändamål	2,456	60	—	—	—	—
» betalning af lån, för- skott och räntor.....	11,361	76	38,955	49	31,321	54
Summa Kr.			189,470	57	345,188	60
					361,244	84

Inkomster:

	1907		1909		1910	
	enligt bok		enligt stat		enligt stat	
Brännkyrka kommun.						
Hundskattemedel	2,007	01	3,000	—	3,500	—
Brännvinsförsäljningsmedel	3,548	84	3,500	—	8,000	—
Öfriga inkomster	10,227	72	9,510	—	14,200	—
					25,700	—
Brännkyrka församling.						
Statsbidrag	23,292	84	31,564	74	36,097	26
Öfriga inkomster	2,994	48	997	05	997	05
Skatter.....						
			147,399	68	296,616	81
Summa Kr.			189,470	57	345,188	60
					361,244	84

Vid jämförelse mellan utgifterna och inkomsterna enligt stat för år 1910 och de verkliga enligt bok för 1907 visa utgifterna en ökning med 85,2 % och inkomsterna med endast 62,8 %, eller en försämring med 22,4 %.

Uttaxering per fyrk uppgick till:

	Belopp per fyrk			Motsvarar pr bevilningskrona		
	1907	1909	1910	1907	1909	1910
	öre	öre	öre	kr.	kr.	kr.
Fattigvårdens behof	12	15	17	1 20	1 50	1 70
Öfriga kommunala behof.....	10	12	12	1 —	1 20	1 20
Skolans behof.....	25	20	25	2 50	2 —	2 50
	47	47	54	4 70	4 70	5 40
Landstingsskatt				0 40	0 40	0 50
Skjutsentreprenad				0 02	0 02	0 02
			Kroner	5 12	5 12	5 92

Vägskatt utdebiterades 1907 med 23 öre, 1909 med 21 öre och 1910 med 20 öre per vägfyrek, hvilket motsvarar följande antal ören för allmän fyrk:

	1907	1909	1910
Å jordbruksfastighet med vägunderhåll in natura.....	38 33	35 —	33 33
» annan fastighet.....	23 —	21 —	20 —
och å inkomst.....	7 66	7 —	6 67

Om åter dessa siffror ändras så, att de afse bevilning i stället för allmän fyrk (10 fyrk beräknad lika med 1 kr. bevilning) och läggas till de förut angifna utdebiteringarna pr bevilningskrona, visar det sig, att för sådana ändamål, i fråga om hvilka beslutanderätten i Stockholm ligger hos stadsfullmäktige, nedan nämnda år i socknen krävas utskylder till följande belopp:

	år 1907		år 1909		år 1910	
	Kr.	å sammanlagda antalet bevilningskronor	Kr.	å sammanlagda antalet bevilningskronor	Kr.	å sammanlagda antalet bevilningskronor
Å jordbruksfastighet.....	8:9533	633	862	659	9:2533	697
» annan fastighet	7:42		722		7:92	
och å inkomst	5:8866		582		6:5967	

Beträffande Liljeholmens municipalsamhälle debiteras särskilda municipalutskylder med visst belopp pr fyrk.

Fyrktalet och debiteradt belopp pr fyrk voro åren 1907, 1909 och 1910 följande:

År	Fyrktalet för municipalsamhället	I förhållande till fyrktalet för hela socknen %	Debiteradt pr allmän fyrk	Belopp motsvarande pr bevilningskrona.
1907	205,015	54,41	3 öre	30 öre
1909	404,169	64,15	5 »	50 »
1910	321,476	62,6	7 »	70 »

Af municipalsamhällets innevånare uttogs således en sammanlagd skatt per bevilningskrona

	år 1907		år 1910	
	efter olika slag af beskattningsföremål Kronor	å sammanlagda antalet bevilningskronor	efter olika slag af beskattningsföremål Kronor	å sammanlagda antalet bevilningskronor
Af jordbruksfastighet.....	9:2533	663	9:9533	767
» annan fastighet.....	7:92		8:62	
» inkomst.....	6:1866		7:2867	

utvisande således vid jämförelse med kommunalskatten i Stockholm, att den senare varit afsevärdt lägre.

Kommunalskatt per bevillningskrona:

År	i Brännkyrka socken				i Lilje- holmens municipal- sambälle	i Stock- holm
	å jordbruks- fastighet	annan fastighet	inkomst	å samman- lagda antalet be- villnings- kronor		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		
1907.....	8 95	7 12	5 : 8266	6 33	6 63	5 10
1909.....	8 62	7 22	5 : 82	6 59	7 09	6 —
1910.....	9 25	7 92	6 : 58	6 97	7 67	6 40

Enligt för Brännkyrka kommun fastställda utgifts- och inkomststater för år 1910 beräknas utgifter för följande ändamål till nedan angifna belopp:

	Räntor	Andra kostnader				Summa kostnad
		Kr.	Efter afdrag			
			af inkomster	Återstående		
För skolväsendet.....	30,986 23	134,003 78	36,697 26	97,306 52	128,292 75	
» fattigvård.....	—	101,239 —	—	—	101,239 —	
» drätselstyrelse.....	2,500 —	9,679 79	—	—	29,129 79	
» polisbevakning.....	—	9,400 —	—	—		
» hälsovård.....	—	5,350 —	—	—		
» pension.....	—	600 —	—	—		
» anslag till föreningar.....	—	1,600 —	—	—		

Delegerade hafva beräknat kostnaden efter inkorporeringen: för skolväsendet till 145,000 kronor och för fattigvården till 70,000 kronor. Läggas räntor och amortering, af delegerade beräknade till 18,000 kronor, till förstnämnda belopp, skulle kostnaden för skolväsendet uppgå till 163,000 kronor.

Motsvarande kostnader enligt 1910 års stat äro respektive kronor 128,292: 75 och 101,239 kronor.

Kostnaden för fattigvården har således redan nu öfverstigit den af delegerade beräknade med 31,239 kronor och kostnaden för skolväsendet har mot år 1907 ökats med 67,5 %, hvadan nämnda kostnad betydligt närmast sig den af delegerade beräknade, och således nämnda belopp väl med visshet kunna anses för låga.

Fattigvårdskostnaden bör beräknas minst till samma belopp som i 1910 års stat, eller 101,239 kronor, eller 31,239 kronor mer än hvad delegerade beräknat. Beträffande skolutgifter kan kontoret dock icke bedöma, i hvilken mån äfven dessa böra ökas.

Om således till de af delegerade uppgifna kostnaderna efter inkorporeringen.....		426,500: —	
lägges dels ökad fattigvårdskostnad		31,300: —	
dels utgifter för drätsel förvaltningen, pension och anslag till föreningar sammanlagdt		14,400: —	
räntor och amortering		15,800: —	
dels ock af vederbörande kontor beräknad ökning af det belopp, delegerade uppgifvit för brandväsendet		15,000: —	
underhåll af gator		15,000: —	
afloppsledningar inom Liljeholmens municipalsamhälle	400,000: —		
d:o inom Örby samhälle	200,000: —	600,000: —	
5 % dära		30,000: —	
renhållningsväsendet		10,000: —	
skulle kostnaderna uppgå till		kronor 558,000: —	

Beräknas inkomsterna till

personlig sjukvårdsafgift	1,500: —		
hundskatt	2,000: —		
Transport	3,500: —	558,000: —	

Transport	3,500: —	558,000: —
utskänkning och minuterung af brännvin	3,500: —	
samt öfriga inkomster = motsvarande belopp som		
i 1910 års stat för Brännkyrka kommun	9,400: —	16,400: —

skulle utgifterna öferskjuta inkomsterna med ..... kronor 541,600: —

Om från nämnda belopp afräknas ett belopp motsvarande på bevilningskrona för år 1909 inom Brännkyrka kommun utdebiterad skatt, motsvarande det belopp, som för år 1910 föreslagits att uttaxeras i Stockholm, eller kr. 6: 40, erhålles $6: 40 \times 51,360 =$ 328,704: —

uppstår en brist af ..... kronor 212,896: —

som skall betalas af den gemensamma kommunen.

Beräknas af den debiterade skatten inflyta 88 %, skall utdebiteras 241,930 kronor.

Den 1909 påförda bevilningen utgjorde

i Stockholm	3,124,575: —
i Brännkyrka	51,360: —
eller tillhoppa	3,175,935: —

För att kunna påräkna det erforderliga beloppet måste således utdebiteras c:a 8 öre per bevilningskrona.

Det nuvarande Stockholms kommunalskatt skulle för 1910 således blifvit kr. 6: 48 pr bevilningskrona, under det att Brännkyrka, som uttaxerar för nämnda år i medeltal pr bevilningskrona kr. 6: 97, skulle få en minskning med 49 öre och Liljeholmens municipalsamhälle, som uttaxerar kr. 7: 67 pr bevilningskrona, en minskning med kr. 1: 19 pr bevilningskrona.

Härvid är dock att märka, att i ofvan angifna kostnader icke ingå några belopp för af byggnadsnämnden och stadsingenjörskontoret framhållna ökning i arbetet, som inkorporeringen komme att för dem medföra, och därmed förenade stegring af utgifterna, ej heller någon kostnad för marklösen och andra nödvändiga anläggningar, utom afoppstrummor inom Liljeholmens och Örby samhällen, för hvilka kostnaden ofvan beräknats, hvartill medel skola anskaffas genom upplåning.

Af tillkommande kostnader skulle enligt 1909 års bevilningskronor på

Stockholms stad komma	$\frac{3,124,575}{3,175,935}$	mot på Brännkyrka kommun	$\frac{51,360}{3,175,935}$
-----------------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------------

eller af hvarje 1,000-tal kronor på Stockholm kronor 983: 83 och på Brännkyrka kommun kronor 16: 17.

Jämföres den sammanslagna kommunens beräknade kommunalskatt med den på de olika beskattningsföremålen inom Brännkyrka kommun och Liljeholmens municipalsamhälle för år 1910 beslutade uttaxeringen, erhålles följande resultat:

	Belopp uttaxerad per bevillningskrona.									
	Den sammanslagna kommunen.		Brännkyrka kommun.			Liljeholmens municipalsamhälle.				
			Kronor.		Minskning.	Kronor.		Minskning.		
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.			
Jordbruksfastighet	6	48	9	25	2	77	9	95	3	47
Annan fastighet	6	48	7	92	1	44	8	62	2	14
Inkomst	6	48	6	59	0	11	7	29	0	81

hvaraf framgår den fördel, inkorporeringen skulle medföra för innebyggarne inom Brännkyrka kommun, synnerligast för fastighetsägare, hvilka utan något som helst vederlag icke allenast skulle erhålla betydligt reducerade skatter, utan äfven befrias från dem åliggande vägunderhåll in natura.»

Hvad föreliggande uppgörelseförslag angår, synes det, såsom redan anmärkts, i stort sedt vara uppgjort med behörigt iakttagande af den instruktion, som får anses meddelad genom de af stadsfullmäktige för inkorporeringen antagna grunder, men torde ändock i vissa fall lämna rum för anmärkningar.

I förslaget såväl som i delegerades utlåtande finnes ej angifvet huru skall förhållas med anläggande, underhåll och renhållning af gata och allmän plats. Visserligen finnes — fränsedt ett mindre område — icke för någon del af kommunen stadsplan fastställd, men uppenbart är, att, om än sådant fastställande icke kommer att medhinnas före den ifrågasatta inkorporeringen, detsamma likväl är tämligen omedelbart förestående, åtminstone för de delar af Brännkyrka kommun, hvilka redan äro bebyggda eller inom hvilka en lifvigare byggnadsverksamhet inom närmaste tiden är att förvänta. Delegerade torde väl hafva ansett, att efter inkorporeringen äfven uti ifrågavarande hänseenden full likställighet skall råda och att således utgifterna härför skola drabba den nya kommunen.

Hvad nu först beträffar kostnaden för gatas anläggning, särskildt anskaffande af gatumark, har ett dylikt betraktelsesätt naturligen fullt fog för sig, där det gäller att för bebyggande upplåta mark, som förut är hufvudsakligen obebyggd. Är åter det område, hvaröfver stadsplan fastställes, förut bebyggt, ställa sig förhållandena helt annorlunda. En dylik stadsplan torde såvidt möjligt följa de bestående förhållandena. De fastställda gatorna komma följaktligen i allmänhet att följa de befintliga samfärdselvägarna. Då nu inom staden de för allmänt begagnande upplåtna gatorna, med vissa betydelselösa undantag, äro stadens tillhörighet, synes staden med allt fog kunna såsom villkor för inkorporeringen uppställa, att marken till de inom den stadslikt bebyggda delen af kommunen befintliga samfärdsvägar utan ersättning upplåtes till staden, därvid naturligen staden skulle afstå från sin eventuella rätt att af tomtägare erhålla ersättning för gatumarkens värde. Därest icke något dylikt förbehåll göres, torde staden, såsom landtegendomsnämnden närmare utredt, böra vara beredd på att omedelbart efter stadsplans fastställande utgifva för inlösen af gatumark betydande belopp med utsikt att först i en aflägsen framtid, måhända aldrig, återfå dem. Iika med landtegendomsnämnden anser afdelningen, att för villkorets genomförande ingen annan bebyggande utväg gifves än att inkorporeringen förklaras ej skola träda i kraft förr än behöriga upplåtelser af marken i fråga föreligga.

Beträffande dylika öfverlåtelse torde det i allt fall blifva vanskligt att utfinna en tillräckligt bindande form för deras rättsliga giltighet, och ej heller bör man förbise, att den möjlighet, staden skulle hafva att göra framdragandet af vattenledning eller dylikt beroende af att rättsförhållandena beträffande gatumarken ordnats och dymedels öfva tryck i sådant hänseende, i verkligheten torde blifva af ringa betydelse, då, sedan inkorporering väl skett, staden ofta skall se sig nödsakad att visa tillmötesgående med afseende å anläggande af vattenledning, belysning, anordnande af polisbevakning m. m. dylikt, enär detta kommer att krävas ur den allmänna säkerhetens synpunkt, utan att man kan göra detta beroende af enskilda tomtägares gensträfvighet beträffande öfverlåtande af gatumark.

I fråga om skyldigheten att bekosta gatas anläggning (utöfver anskaffandet af gatumark) och underhåll synes landtegendomsnämnden ifrågasätta, huruvida bestämmelserna i kungl. brefvet den 24 april 1868 kunna hafva den innebörd, att tomtägare inom såväl det till inkorporering ifrågasatta området som det vid brefvets utfärdade icke planlagda området af staden äro befriade från skyldigheten att bidra till dessa kostnader. Utan att inlåta sig på tolkningen af nämnda kungl. bref, hvilket skulle erfordra en djupgående undersökning, vill afdelningen

endast såsom sin mening uttala, att det svårligen kan ifrågasättas att för inkorporeringsområdet tillämpa andra bestämmelser än som äro gällande för de delar af Stockholm, som upplåtas till bebyggande. Äro tomtägarna inom staden fria från att deltaga i dessa kostnader, bör förhållandet vara enahanda inom inkorporeringsområdet. Å andra sidan bör naturligen öfverenskommelsen ej lägga hinder i vägen för att, därest för staden i vederbörlig ordning antagas bestämmelser om skyldighet för tomtägare att lämna bidrag till gatas anläggning och underhåll, dessa bestämmelser må vinna tillämpning jämväl inom inkorporeringsområdet. Till vinnande af detta ändamål synes punkt 3:o i förslaget, som innehåller ovillkorlig skyldighet för staden i dess helhet att bekosta alla kommunala anstalter och angelägenheter, böra undergå någon jämkning.

För öfrigt tillämpas ju inom den nuvarande staden i regel den bestämmelse vid gillande af stadsplan öfver område, som äges af annan än staden, att tomtägaren tillförbindes att afgiftsfritt öfverlämna gatorna inom området, fullständigt ordnade.

Beträffande renhållning af gata gäller inom Stockholm kungl. brefvet den 22 januari 1898, enligt hvilket renhållningsskyldigheten öfvertagits af staden mot det att fastighetsägarna under 50 år erlade viss aflösning. *Punkt 3:o i uppgörelseförslaget* åter kan gifva anledning till den tolkning, att inom inkorporeringsområdet renhållningen skall bekostas af staden utan vederlag från fastighetsägarna. Dessa skulle således genom inkorporeringen utan vidare befrias från dem i förvarande hänseende nu åliggande skyldighet, något som uppenbarligen icke kan vara riktigt. Då kungl. brefvet den 22 januari 1898 måhända icke utan vidare kan tillämpas inom inkorporeringsområdet, synes frågan lämpligen kunna ordnas så, att i öfverenskommelsen intages bestämmelse att fastighetsägarna själfva skola bestrida renhållning af gata utmed sina fastigheter, till dess öfverenskommelse om aflösning af denna skyldighet i vederbörlig ordning kan träffas.

Skyldigheten att bekosta anläggning af belysnings-, vatten- och aflöpsledningar synes för inkorporeringsområdet böra regleras på enahanda sätt, som för staden i öfrigt tillämpas. Därest således i vederbörlig ordning beslutas att frångå det nu rådande systemet med fria gatuledningar, bör en sådan anordning uppenbarligen gälla äfven för inkorporeringsområdet. Jämväl med hänsyn härtill torde erfordras en jämkning af ordalagen i aftalets punkt 3.

Den i *punkt 9* angifna förutsättningen för stadens skyldighet att öfvertaga underhållet af uppgifna enskilda vägar torde böra tydligare uttryckas så, att det klart framgår, att underhållsskyldigheten inträder först då vägen med äganderätt öfverlättes till staden eller det visas, att vägen icke är föremål för enskild äganderätt. Den lydelse, punkten erhållit, skulle kunna föranleda den tolkning, att staden vore underhållsskyldig, så snart *staden* icke visade, att vägen vore föremål för enskild äganderätt.

Bestämmelserna i *punkt 11* synas hvila på den uppfattningen att byggnads- och brandordningarna för Stockholm genom inkorporeringen skulle komma att blifva tillämpliga för hela det inkorporerade området. Så är emellertid icke fallet. Enligt hvad flera prejudikat gifva vid handen, äro byggnads- och brandordningar tillämpliga endast inom stads i stadsplan lagda område. Då nu stadsplan, såsom ofvan nämnts, med obetydligt undantag icke finnes för någon del af Brännkyrka kommun, är det således långt ifrån säkert att stadens byggnads- och brandordningar i och genom inkorporeringen kunna vinna någon som helst tillämpning inom kommunen.

I detta hänseende torde jämväl böra påpekas följande: hvarken för Liljeholmens eller Örby villastads municipalsamhällen är stadsplan fastställd. Vid sådant förhållande får enligt 30 § 3 punkten stadsplanelagen nybyggnad inom dessa municipalsamhällens områden icke äga rum förr, än stadsplan blifvit fastställd, med mindre konungens befallningshafvande för särskildt fall därtill gifver lof. Konungens befallningshafvande har således för närvarande i sin hand att reglera byggnadsverksamheten inom municipalsamhällena. I och med den ifrågasatta inkorporeringen upphör detta stadgande att äga tillämpning och byggnadsverksamheten blir fullkomligt fri.

Med hänsyn till hvad under denna punkt anförts synes det ytterst angeläget, att de särskilda föreskrifter i afseende å byggnadsverksamhetens ordnande, hvarom delegerade förmåla i sina motiv, varda utarbetade i så god tid, att de kunna varda föremål för kungl. maj:ts fastställelse före inkorporeringens trädande i kraft. Det kan t. o. m. ifrågasättas, om ej staden bör göra fastställandet af dylika bestämmelser till villkor för inkorporeringens ikraftträdande.

Delegerade synas antaga, att före inkorporeringen stadsplan skall vara fastställd för en del af Liljeholmens municipalsamhälles område och att i allt fall ansökan om stadsplan dessförinnan skall vara ingifven. Den lösningsplikt, som enligt stadsplanelagen i följd af stadsplans fastställande åligger samhälle, skulle i

och med inkorporeringen öfverflyttas på staden i dess helhet utan att stadens myndigheter haft tillfälle ens att uttrycka sina önskemål med afseende på planens uppgörande, ett förhållande som uppenbarligen strider mot stadsplanlagens anda. Kungl. kungörelsen den 31 augusti 1908 innehåller nu visserligen bestämmelse att uppgjort förslag till stadsplan skall under viss tid hållas för allmänheten tillgängligt, men det är tvifvelaktigt, om detta stadgande kan tillämpas å annan »allmänhet» än den, som är bosatt inom det område, hvars planläggning är i fråga, och i hvarje fall synes lämpligt att stadens myndigheter få medverka redan vid stadsplanens uppgörande. Förbehåll härom synes böra intagas i aftalet, och då ingen anledning finnes att inskränka förbehållet endast till Liljeholmens municipalsamhälle, synes detsamma böra biträdas ej allenast af municipalstämman inom nämnda samhälle utan äfven af Brännkyrka kommun och Örby villastads municipalsamhälle.

Af skäl, auktionsdirektören anført, torde det ej heller vara lämpligt att, på sätt i aftalets 16:e punkt förutsattes, göra frågan om auktionsväsendets ordnande beroende på särskildt beslut.

Afdelningen håller, lika med auktionsdirektören, före, att en viss öfvergångstid bör fastställas, och ansluter sig till hans förslag i denna del, för hvilket afdelningen här ofvan redogjort.

Af hvad afdelningen nu anført torde framgå, att afdelningen icke finner det föreliggande förslaget till uppgörelse af beskaffenhet att utan modifikationer kunna af staden godkännas.

Skulle det visa sig omöjligt att nå en ny uppgörelse, modifierad på sätt afdelningen nu antydt, anser afdelningen det mest öfverensstämmande med stadens intressen att staden afstår från den ifrågasatta inkorporeringen af Brännkyrka socken i dess helhet. I stället torde då böra till utredning upptagas frågan om inkorporering allenast af den inom socknen belägna staden tillhöriga mark. Afdelningen förbiser icke, att en lösning af frågan i denna riktning kan komma att medföra afsevärd tidsutdräkt och jämväl i öfrigt vara förenad med stora svårigheter. Emellertid torde den ändock vara att föredraga framför en inkorporering af socknen i dess helhet på nu föreslagna villkor oförändrade.